

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI
ESKİ TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI

**İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ NADİR ESERLER
KÜTÜPHANESİ TY.1000 NUMARADA KAYITLI
MECMŪ‘A-I EŞ‘ĀR 1^b-55^a
(İNCELEME- METİN)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MERVE ÇELEBİ

İSTANBUL 2019

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI
ESKİ TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI

**İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ NADİR ESERLER
KÜTÜPHANESİ TY1000 NUMARADA KAYITLI
MECMŪ‘A-I EŞ‘ĀR 1^b-55^a
(İNCELEME- METİN)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MERVE ÇELEBİ

TEZ DANIŞMANI
PROF. DR. ÖMER ZÜLFE

İSTANBUL 2019

MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

Yüksek lisans öğrencisi Merve ÇELEBİ'nin "İ.Ü. Nadir Eserler Kütüphanesi'nde Ty1000 Numarada Kayıtlı Mecmû'a-i Eş'âr (vr.1b-55a) (İnceleme-Metin)" konulu tez çalışması jürimiz tarafından Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalı yüksek lisans tezi olarak oy birliği / oy çokluğu ile başarılı bulunmuştur.

İmza

Tez Danışmanı : Prof. Dr. Ömer ZÜLFE
Üniversitesi Marmara Üniversitesi

Üye : Prof. Dr. Üzeyir ASLAN
Üniversitesi Marmara Üniversitesi

Üye : Prof. Dr. Secaattin TURAL
Üniversitesi İstanbul Medeniyet Üniversitesi

ONAY

Yukarıdaki jüri kararı Enstitü Yönetim Kurulu'nun 24.1.06./ 2019 tarih ve 2019/14-S sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Prof. Dr. Okan YEŞİLOT
Müdür

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....	II
ÖZET	IV
ABSTRACT	V
ÇEVİRİYAZI ALFABESİ	VI
KISALTMALAR.....	VII
İŞARETLER.....	VIII
GİRİŞ.....	1
KLASİK TÜRK EDEBİYATINDA MECMÛA.....	1
I.BÖLÜM.....	3
İNCELEME	3
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ NADİR ESERLER KÜTÜPHANESİ TY. 1000 NUMARADA KAYITLI ŞİİR MECMÛASI.....	3
II.BÖLÜM	10
TENKİTLİ METİN	10
SONUÇ.....	80
KAYNAKÇA	81

ÖN SÖZ

Uzun yıllar içerisinde, farklı kültürlerle iç içe; farklı din, dil ve ırklara sahip insanların bulunduğu bir devlet olarak Osmanlı Devleti çok farklı coğrafyalarda hüküm sürmüştür. Bu farklılıkların sentezi ile oluşmuş geniş bir kültür ve miras hazinesi oluşmuştur.

Günümüze ulaşmış büyük hazinelerden en önemlileri sayılabilecek olanlar ise yazılı metinlerdir. İmparatorluğun her yüzyılına ait manzum ve mensur; edebi ve tarihi birçok metin günümüze ulaşmıştır. Osmanlı Devleti'nin nihayetinden günümüze kadar bu metinler üzerinde araştırmalar yapılmış, kitaplar yazılmış; yüksek lisans ve doktora seviyesinde birçok çalışma ortaya konmuştur. Yapılan onca çalışmaya rağmen arşivlerde ve kütüphanelerde, araştırmaya ve incelemeye haiz birçok yazma ve matbu eser, metin vs. bulunmaktadır. Bu eserler içerisinde, bazen yardımcı kaynak olarak kullanılabilen, bazen ise temel kaynak olarak karşımıza çıkan şiir mecmûaları önemli bir yere sahiptir. Çalışmamızda bu şiir mecmûalarından biri olan İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi Ty 1000 numarada kayıtlı şiir mecmûasının 1b-55a varakları temel alınmaktadır.

Bu çalışma iki bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümü, mecmûaların Klasik Türk Edebiyatı'ndaki yerini ve önemini anlatarak başlamaktadır. Kısa genel bilgiler verildikten sonra çalışmamızın temelini teşkil eden "İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi Ty1000" numaralı şiir mecmûasının genel özellikleri üzerinde durduğumuz kısım gelmektedir. Bunlar, mecmûanın fiziki özelliklerinin anlatıldığı, içerisinde hangi şairlerin yer aldığına dair bilgilerin verildiği ve hangi türden şiirlerin bulunduğunu ve bunların vezinlerini belirten bilgileri kapsamaktadır. Sonrasında mecmûanın çalışmış olduğumuz kısmı ile ilgili bilgiler yer almaktadır. Bu bilgiler çalışmış olduğumuz bölümde yer alan 112 şiir hakkındadır. Bölümümüzde yer alan şairin şiir sayıları ve bu şiirlerin türleri belirtilmiştir. Şiirlerle ilgili istatistikî bilgiler verilmiş ve tablo oluşturulmuştur. Tabloda, şiirlerin mecmûadaki sıralaması, şairi, vezni ve bahri yer almaktadır. Bölümün sonunda çalışmada karşılaşılan problemler üzerinde durulmuştur.

İkinci ve son bölümde ise "İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi Ty 1000" numaralı şiir mecmûasının 1b-55a varakları çeviriyazıyla günümüz harflerine aktarılmıştır. Şiirlerin vezinleri baş taraflarında verilmiştir. Şiirler mecmûadaki sırasına

göre dizilmiştir. Şiirin mecmûada hangi varakta yer aldığı ve divanda nerede yer aldığı dipnotta gösterilmiştir. Ayrıca mecmûada olup dîvânda yer almayan şiirler de dipnotta gösterilmiştir.

Bu mecmûa üzerinde çalışma yapmamı öneren hocam Prof. Dr. Ömer ZÜLFE'ye desteğinden ve yardımlarından dolayı teşekkür ederim. Yine çalışmam boyunca yanımda olan ve beni destekleyen sevgili İrem Dilara YILMAZ'a ve Melike ALAGÖZ'e teşekkürlerimi bir borç bilirim.

Merve ÇELEBİ

Kadıköy/İstanbul

ÖZET

Çalışmamız, İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi TY1000'de kayıtlı olan Mecmû'a-i Eş'âr'ın 1b-55^a varaklarının transkripsiyonlu metninden ve bu metnin incelenmesinden oluşmaktadır. Transkripsiyonlu metnin hazırlanmasından sonra inceleme yapılmıştır.

Çalışma iki kısımdan oluşmaktadır. Giriş kısmında mecmûaların Türk edebiyatındaki yeri ve önemi üzerinde durulduktan sonra birinci bölümde, Mecmû'a-i Eş'âr'ın şekil ve muhteva özellikleri ele alınmış, ikinci bölümde ise mecmûanın transkripsiyonlu metnine yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Dîvân, dergi, şiir, gazel.

ABSTRACT

The study ‘‘Mecmū‘a-i Eş‘ār’’ registered on İstanbul University Nadir Eserler Kütüphanesi TY1000, comprises the transcribed text of 1^b-55^a sheets as well as the physical examination of the text. Following the preparation of the transcribed text, the content of this section has been prepared.

The study consists of two parts: In the first part, the macmuah has been analyzed in the aspects of form, literary language, and style. In the second part, the critical text of the macmuah has been studied on and provided.

Key Words: Dîvân, magazine, poem, gazel.

ÇEVİRİYAZI ALFABESİ

ا (ā)	a, ā	ص	ş
ا (ā)	a, e, ı, i, u, ü	ض	z, d
ب	b, p	ط	t
پ	p	ظ	z
ت	t	ع	c
ث	ṯ	غ	ğ
ج	c, ç	ف	f
چ	ç	ق	q
ح	ḥ	ك	k, g, (ñ)
خ	ḫ	ك	ñ
د	d	ل	l
ذ	z, d	م	m
ر	r	ن	n
ز	z	و	v, u, ū, ü, o, ö
ژ	j	ه	h, a, e
س	s	لا	la, lā
ش	ş	ی	y, ı, i, ī
		ء	ʾ

KISALTMALAR

C.	Cilt
G.	Gazel
K.	Kaside
Hzl.	Hazırlayan
M.	Murabba
S.	Sayfa
T.	Tahmis

İŞARETLER

- “ ” Alıntı.
- [ ] Yazmada olmayıp eklenen veya onarılan yerler.

GİRİŞ

KLASİK TÜRK EDEBİYATINDA MECMÛA

Mecmûalar, Türk Edebiyatı Tarihi'ne kaynaklık eden ve Klasik Türk Edebiyatı çalışmalarının temelinde yer alan önemli edebi eserlerdir. Bu nedenle mecmûalar üstünde ayrıntılı çalışmaların yapılması önemlidir. Mecmûa kavramı, bu çalışmanın konusunu ilgilendiren yönüyle Kamus-ı Türkî'de **“Eş'âr ve sâ'ir âş'âr-ı müntahabe cem' ü kaydıyla hâşıl olmuş risâle, bu gibi âş'âr-ı müntahabenin kaydına mahşûs cüzdân”** şeklinde tanımlanmıştır.¹

Mecmûa, Arapça c-m-' kökünden türemiş bir kelime olup sözlük anlamı olarak “Toplanıp biriktirilmiş, tertip ve tanzim edilmiş şeylerin hepsi”² demektir. Bir edebiyat terim olarak ise “seçilmiş şiir, münşeât, güfte... vb. eserlerin toplanarak bir araya getirildiği eserlerin genel adıdır.”³

Mecmûalar, içinde seçilmiş şiirlerin bulunduğu el yazması eserlerdir. Şekil yönünden bir defterden ibarettir. Bir çeşit antoloji niteliğindedirler. Bir kısmının sahibi ve müstensihi belli iken büyük çoğunluğunun belli değildir. Derleme yoluyla oluşturulan mecmûalar, bütünüyle derleyen zevkine bağlıdır. Bu sebeple çok düzenli mecmûaların yanında düzensiz mecmûalar da vardır. İçerisindeki şiirlerin büyük çoğunluğu eserleri yazıya geçmiş şair ve yazarlardan oluşan mecmûalar olduğu gibi, adları bilindiği halde henüz ele geçmemiş bazı önemli eserlerin asılları veya kopyalarını içeren önemli mecmûalar da vardır. Türkiye kütüphanelerinde tasnifi yapılmış birçok mecmûa vardır. Bunlar içinde en önemli olanlar edebi ve tarihi değer taşıyanlardır.

Mecmûaların Türk edebiyatında en çok yaygınlık kazandığı ve biriktiği dönem XVI. yüzyıl olmuştur. Osmanlı İmparatorluğunun altın çağı olan bu yüzyılda siyasi, askeri ve iktisadi anlamda büyük gelişme kaydedilmiştir. Bu gelişmelerle doğru orantılı olarak bilim, kültür, sanat ve edebiyat alanlarında da ciddi ilerlemeler görülmüştür. Padişahlardan başlayarak önemli kesimlerce şiir ve edebiyata ilgi duyulmuş; ilim ve sanat erbabı kimseler padişah, yönetici sınıfı ve saray çevresi tarafından himaye edilmiştir. Fuzûlî, Bâkî, Hayâlî Beg, Zâtî, Kemâlpaşa-zâde, Taşlıcalı Yahyâ Beg, İshâk Çelebi gibi kıymetli şairler bu yüzyılda yetişmiştir.

¹ Şemseddin Sâmî (1317). *Kâmûs-ı Türkî*. İstanbul. S.1393.

² Ferit DEVELLİOĞLU: *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat*: S.596.

³ Ahmet MERMER, Neslihan KOÇ KESKİN: *Eski Türk Edebiyatı Terimleri Sözlüğü*: S. 66.

Bu bilgilerden yola çıkılarak şiir mecmûalarının içeriğinin dîvân sahibi şairlerin dîvânlarında kayıtlı olan şiirler, yine bu şairlerin dîvânlarının dışında kalmış şiirler, yetenekli olduğu halde şöhret bulamayan şairlerin şiirleri, yetenekli olmasa da şiiri sevmiş, şiirle ilgilenen devlet adamı, memuriyet ve mansıp sahiplerinin şiirleri ve mecmûanın müstensihinin yazmış olabileceği şiirler oluşturur diyebiliriz.

Şiir mecmûalarının Osmanlı şiiri araştırmalarına katkılarını şöyle sıralayabiliriz:

- Henüz ortaya çıkmamış eserler mecmûaların herhangi birinde bulunabilir.
- İsimleri tezkirelerde yer alan ve yer almayan şairler hakkında bilgi edinilebilir.
- Dîvânı bulunan şairlerin eserlerine katkıda bulunurken bulunmayanların eserlerinin oluşturulmasına zemin hazırlayabilirler.
- Şiir mecmûaları yazıldıkları dönemin şiirdeki tercihlerini ve edebiyat zevkini yansıtır ve bize bunlar hakkında bilgi verir.

I.BÖLÜM

İNCELEME

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ NADİR ESERLER KÜTÜPHANESİ TY. 1000 NUMARADA KAYITLI ŞİİR MECMÛASI

İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi'nde bulunan mecmûa TY1000 numarada kayıtlıdır. Çalışmamıza konu olan mecmûa 16. yüzyıla aittir. Mürettip tarafından seçilmiş şairlerin çoğu Kanunî Sultan Süleyman devrinde yaşamıştır. Tamamı 120 varaktan oluşan mecmûa kahverengi meşin cilt içerisinde ve yaldızlı zencereklidir.125x197 mm ebadında; ahırlı krem rengi, turuncu ve kahverengi kâğıtlar üzerine bazısı cetvel içerisinde çift sûtuna değişen satır sayısıyla talik hatla yazılmıştır ve söz başları kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Ön kapağın iç kısmına Latin harfleri yazılmıştır ve beyitler vardır. Bir adet temellük kaydı bulunmaktadır.2 adet şahıs mührü vardır.

İncelediğimiz bölümünde 14 şaire ait 112 şiir bulunmaktadır. XV ve XVI. yüzyıl şairlerinin şiirlerinin bulunduğu bu bölümde 8 kaside,98 gazel,1 müfred, 4 muhammes, 1 murabba yer almaktadır.

Mecmûada Yer Alan şairler

Mecmûada (1^b- 55^a) Zâtî, Cafer Çelebi, Kemal Paşazade, Fevrî, Ubeydî, Figânî, Hayretî, Usulî, Mesihî, Rahmî, Mecdî, Hayâlî, Necâtî ve Sun'î' olmak üzere 14 şairin 112 şiiri bulunmaktadır. şairlere ait şiir sayısı ve metindeki şiir numaraları **tablo 1**'de gösterilmiştir.

Tablo 1: Mecmûada yer alan şairler, bu şairlere ait şiir sayıları ve şiir numaraları:

şairler	Toplam şiir Sayısı	şiir Numaraları
01.Ca'fer	3	12, 13, 14
02.Fevrî	2	16, 17
03.Fiğânî	10	20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29
04.Ėayâlî	4	88, 89, 90, 91
05.Hayretî	21	30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41,

		42, 43, 44, 45,46, 47, 48, 49, 50
06.Kemāl Paşazāde	1	15
07. Mecdī	8	70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77
08. Mesīhī	1	52
09. Necātī	1	92
10. Raḥmī	16	53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68
11. Şun‘ī	20	93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112
12. ‘Ubeydī	2	18, 19
13. Uşulī	1	51
14. Zātī	21	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87

Mecmûanın bu bölümündeki şairlerin ve şiir sayılarının dağılımı, XVI. yüzyıl şairlerinin ağırlıkta olduğunu göstermiştir. Zâtî, Cafer Çelebi, Kemal Paşazade, Fevrî, Ubeydî, Figânî, Hayretî, Usulî, Mesihî, Rahmî, Mecdî, Hayâlî, Necâtî, Sun‘î bu bölümde yer alan şairlerdir. İncelenen bölümde en çok tercih edilen tür gazeldir.

En büyük şiir katılımı kaside ve gazel türlerinin hepsinde toplam 21 şiirle **Zâtî** ve **Hayretî**'nindir. İkinci sırada gazel türündeki şiirleriyle **Sun‘î** gelmektedir. Gazel türünde 16 şiiriyle **Rahmî** mecmûada en fazla şiiri olan üçüncü şairdir.

Adı geçen şairlerden ve şiir yoğunluklarından yola çıkarak mecmûanın yazıldığı dönemdeki edebi zevk hakkında ise İstanbul Türkçesinin daha ağır bastığı, sade üsluplu şiirlerin daha çok tercih edildiği yönünde bir kanaate varıldığı söylenebilir.

Mecmûada Yer Alan Şiirler

Mecmûada (1^b- 55^a) 8 Kaside, 98 gazel,1 müfred, 4 muhammes, 1 murabba yer almaktadır. Sözü edilen bu şiirler klasik üslubu yansıtan niteliktedir. Mecmûada yer alan nazım şekilleri, şairi ve şiir numarası **tablo 2**'de gösterilmiştir.

Tablo 2: Mecmûada yer alan nazım şekilleri, sayısı, şairi, şiir numarası:

Nazım Şekli	Sayısı	Şairi	Şiir Numarası
Gazel	98	Ca‘fer	13, 14
		Fevrî	16, 17
		‘Figânî	20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29
		Hayretî	30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45,46, 47, 48, 49, 50
		Kemâl Paşazâde	15
		Mecdî	70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77
		Mesîhî	52
		Necâtî	92
		Rahmî	53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68
		Şun‘î	93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112
		‘Ubeydî	18, 19
		Uşulî	51
		Zâtî	5, 6, 7, 8, 78, 79,80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87
Kaside	1	Ca‘fer	12
	7	Zâtî	1, 2, 3, 4, 9,10,11
Muhammes	4	Hayâlî	88, 89, 90, 91
Murabba	1	Şun‘î	101
Müfred	1		69

Mecmûada Kullanılan Vezinler

Mecmûada kullanılan vezinlerin, dairesi, sayısı ve şiir numarası **tablo 3’** te gösterilmiştir. Bunlardan sıklık bakımından ilk sırayı *Remel*, ikinci sırayı *Hezec*

bahrinin aldığı görülmektedir. En çok kullanılan vezinler ‘‘Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün’’ , ‘‘Mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün’’ olmuştur.

Tablo 3: Mecmûada kullanılan vezinler, dairesi, sayısı, şiir numarası:

Birinci Daire (Dâ‘ire-i Mu‘telife)			
Kullanılan Vezin		Toplam Sayısı	Şiir Numarası
Hezec	<p><i>Mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün</i></p> <p><i>+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -</i></p>	18	1, 12, 31, 40, 51, 53, 57, 59, 66, 70, 73, 86, 90, 93, 94, 100, 104, 110
	<p><i>Mef‘ülü mefā‘ilün mef‘ülü mefā‘ilün</i></p> <p><i>- - + / + - - - / - - + / + - - -</i></p>	1	30
	<p><i>Mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fe‘ülün</i></p> <p><i>- - + / + - - + / + - - + / + - -</i></p>	6	9, 26, 77, 106, 107, 112
	<p><i>Mefā‘ilün mefā‘ilün fe‘ülün</i></p> <p><i>+ - - - / + - - - / + - -</i></p>	6	13, 17, 32, 43, 101, 102,
	<p><i>Mef‘ülü mefā‘ilün fe‘ülün</i></p> <p><i>- - + / + - - - / + - -</i></p>	1	92

Remel	<i>Fā 'ilātün fā 'ilātün fā 'ilātün fā 'ilün</i> - + - - / - + - - / - + - - / - + -	39	3, 4, 5, 6, 7, 8, 21, 22, 24, 27, 28, 34, 35, 36 37, 38, 41, 42, 44, 45 48, 50, 58, 60, 61, 62, 64, 72, 75, 80, 85, 87, 88, 89, 96, 97, 98, 103, 111
	<i>Fe 'ilātün fe 'ilātün fe 'ilātün fe 'ilün</i> + + - - / + + - - / + + - - / + + -	10	2, 10, 47, 52, 56, 67, 78, 81, 84, 91,
	<i>Fe 'ilātün fe 'ilātün fe 'ilün</i> + + - - / + + - - / + + -	2	83, 108
İkinci Daire (Dâ'ire-i Mu'telif)			
Muzâri'	<i>Mef'ülü fā 'ilātü mefā 'ilü fā 'ilün</i> - - + / - + - + / + - - + / - + -	17	11, 16, 20, 23, 25, 29, 33, 39, 46, 49, 54, 63, 65, 71, 99, 105, 109
	<i>Mef'ülü fā 'ilātün mef'ülü fā 'ilātün</i> <i>Muzâri - - + / - + - - / - - + / - + - -</i>	3	18, 69, 82,

Müctes	<i>Mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün</i> + - + - / + + - - / + - + - / + + -	3	19, 68, 74,
Üçüncü Daire (Dâ'ire-i Mütenevvi'a)			
Hafif	<i>Fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün</i> + + - - / + - + - / + + -	6	14, 15, 55, 76, 79, 95

Çalışmada Karşılaşılan Bazı Problemler

Tenkitli metin hazırlanırken mecmûada bir takım hatalarla karşılaşılmıştır. Bunları imlayla, şiirlerin kayıt düzeniyle ve mahlasların yazımıyla ilgili hatalardır.

Mısra eksikliklerinde anlama ve vezne uygun kelime veya ekler köşeli parantez içinde gösterilerek eksiklik tamamlanmaya çalışılmıştır. Vezni bozduğu görülen kelime ve ekler metinden çıkarılmış dipnotta gösterilmiştir. Çalışılan bölümde dîvân taramalarında tespit edilemeyen şiirler dipnotlarda "Dîvân'da yoktur." ifadesiyle belirtilmiştir.

25^b- 26^a varakları içinde yer alan 21 numaralı, Figânî mahlasıyla kaydedilmiş olan gazel Figânî Dîvânçesi'nde yoktur. Gazel, Hayâlî Bey Dîvânı'nda nun harfinde 51 numarada kayıtlıdır. Dîvânlarda bulunmayan diğer gazeller için de detaylı araştırma yapılmış; ancak buna benzer başka bir durum varsa bile tarafımızdan tespit edilememiştir.

Mecmûanın Önemi ve Türk Edebiyatına Katkısı

Klasik Türk Edebiyatı'nın önemli kaynaklarından olan mecmûaların özellikle metin neşirlerinde büyük rolü vardır.⁴ Dîvân neşirleri mecmûalar sayesinde zenginleşmekte, çeşitli sebeplerle dîvân nüshalarına girmemiş şiirler, mecmûalardan tespit edilip dîvân neşirlerine dâhil edilebilmektedir. Böylece şairlerin edebî kimlikleri daha kapsamlı değerlendirilebilecektir.

Üzerinde çalıştığımız şiir mecmûasında Kemâl Paşazâde'nin, Rahmî'nin, Zâtî'nin, Mecdî'nin ve Hayâlî Bey'in dîvânlarında yer almayan şiirleri yer almaktadır. Bunlar dipnotlarda belirtilmiştir. Ayrıca zaman içerisinde hacim ve içerik olarak değişen kimi şiirlerin de söz konusu değişim aşamaları mecmûalar aracılığıyla tespit edilebilmektedir. Yine çalışmamızda dîvânı yayımlanmış kimi şairlerin dîvânlarında yer alan gazellerin bazı beyitleri mecmûada yer alırken dîvânlardaki aynı gazelde yer almadığı tespit edilmiştir. Bu şairlerin dîvânları yeniden neşredildiğinde bu beyitler değerlendirilebilecektir.

---

⁴ Bkz.: AYDEMİR: "Şiir Mecmuaları ve Metin Teşkilinde Mecmuaların Rolü", *Bilig: Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi*, Yıl: 2001, C. 19 S., 147-156. s.

II.BÖLÜM

TENKİTLİ METİN

1.

Mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün

Müctes + - + - / + + - - / + - + - / + + -

1. şitā vücūd-ı nebātātı eylemişdi 'adem
yine vücūda getürdi bahār-ı 'İsī-dem
2. müsāfir oldı vücūduñ 'imāretine gelüp
mücāvırān-ı zevāyā-yı şehir-i mülk-i 'adem
3. fiğān ü velvele-i bülbülān-ı bāğ-ı zemīn
kamu mekīn-i mekān-ı semāyı étدی aşam
4. götürdi taht-ı süleymān gibi şehāb-ı şabā
hevāda eyledi dāvūd gibi ra'dı nağam
5. yine debīr-i felek açuban devāt-ı zeri
şahīfe-i varağ-ı sīme çekdi cümle kalem
6. olup-dururdu yahı isfendiyār-ı rüyīnten
bahār érişdi helāk étدی anı çün rüstem
7. cünūd-ı şām u şitā oldı münhezim cümle
şeh-i şehir yine burc-ı şerefde dikdi 'alem
8. şitā-yı leşker-i nevrüz étmediyse helāk
'aceb bu dāmen-i kühsārı kandan oldu ki dem
9. şalındı gonce-yi gannāc şāh-ı şuh-ile çün
açıldı gül gibi gülzār-ı dilden ol dem gam
10. bahāra étdüğü eltāf-ı bī-şümārı hudā
hisāb étmek için şükūfe dökdi direm
11. gönüller açılıcağ demler érdi gonce gibi
yine nesīm-i bahār oldı şubh-ile hem-dem
12. yakada çekdi yakasını gonce çāk étدی
yakasını néce çāk étmesün çeküp ādem

¹. TY.1000: 2^b- 5^a; KARAVELİOĞLU, Murat: Mecmū'a-i Kaşaid-i Türkiyye, s.856. K.183

2(a) müsāfir oldı: müsāf oldı.

14(a) şarāb-ı kevşer: her rāb-ı kevşer.

15(b) gibi: bigi.

18(a) görürse: görse.

22(b) şeh-nişīn-i kaşr-ı irem: şeh-nişīn-i huld-ı harem.

34(b) yāķūt kaşlu bir hātem: zer hātem.

35(b) édinse: éderse.

13. dişini çekdi seher rişte-i şu‘ā‘-ile mihr
lebini dişledi çün tıfl-ı gıncenüñ şebnem
14. şarāb-ı kevşer olupdur kamu şecer tūbā
‘aceb mi reşk éder-ise cihāne bāğ-ı irem
15. çıkup menābir-i ebr üzre tiğ-i berç-ile ra‘d
haṭīb-i hūb-nefes gibi étدی yine nağam
16. şu şāhuñ adına huṭbe okur kim éy göñül ol
du‘ācısındır anuñ ser-be-ser kamu ‘ālem
17. bülend-mertebe şeh bāyezīd-i ‘arş-cenāb
meh-i sitāre-sipeh pādişah-ı māh-‘ālem
18. kitāb-ı dānişini kim ki görürse kalmaz aña
sürādikāt-i güyüb içre hīç mübhem
19. eger kim keşf-i kelām étse ‘ilm-i hey’etden
olurdu cüz’ī su‘āl-ile ‘aql-ı küll mülzem
20. cihānı baħr-mişal étدی seyli hūn-ı ‘adū
seħab-ı nuşrete vérdi biħār-ı leşkeri nem
21. şifāt-ı sürme-i ħāk-i rehin k’idem taħrīr
hemīşe seyr-i şifāhān éder şarīr-ı kalem
22. eyā hulāşa-i devr-i zemān ziyāde maħal
dinürse kaşruña ger şeh-nişīn-i kaşr-ı irem
23. bu ħilm-ile seni vezzān-ı çarħ görđi dédi
zemīn vaķāruña baķsa vuķıyyede dirhem
24. tefekkür eyledigünce celāl ü saṭvetüñi
zebān-ı mādihī ħayret şehā éder ebkem
25. ‘arūs-ı nuşrete tīguñ şunup-durur mir’āt
nigār-ı şevkete tūguñ olup-durur perçem
26. çıkardı kaşr-ı hevāya şuyı mühendis-i ebr
meger ki re’yüñ-ile oldı bir nefes hem-dem
27. géyelden egnüñe şāhā libās-ı salṭanatı
vilāyetüñ eteginden elini çekdi zulem
28. eyitdi nūr-ile zulmet bir arada şığmaz
‘adū vilāyetine göçdi göricek seni ğam
29. ħarāb olursa n’ola hāli düşmenüñ görünür
gözine nīze-i tīzüñ bir ejder-i pür-sem
30. yüzine keff-i ħacālet tutar éşitdi meger
biħār-ı cūduñuñ evşafını şabādan yemm

31. yazarsa tahtasına reml-i rāhuñı remmāl
rumūz-ı ğayb ola şafı kalbine mülhem
32. olur mıdı elüñe ol su koymağa lāyık
gül oda köze düşüp cān eritmese her dem
33. elüm néce ére taħrīr-i vaşf-ı fazluña kim
komış degül daħı peyk-i ħayāl o mülke kadem
34. kimesne yutmadı kanı şehā zāmanuñda
meger ki la'l-ile yāķūt kaşlu bir ħātem
35. ħisāb eylemege étdüğüñ 'aťayı deñiz
yétişmeye kamu hūtuñ pulın édinse direm
36. ğarīk-i seyl şehā oldu cümle sā'iller
aceb mi keffüñe şāhā dénürse baħr-i kerem
37. biħār-ı cūd u şehāya tapuñ-durur menba'
merām-ı ehl-i murāda kaķuñ-durur maķsem
38. sipāh-ı eşk-ile şehā olup-durur **zātı**
belā vilāyetine şāh-ı bī-ķıyās ħadem
39. iñil iñil dem-i derd ü elemde iñleyeyin
iñildümi éşidüp ben faķiri bil ki neyem
40. hevāda ra'd degüldür o gümleyen güm güm
çıķup felekde sitārem-ile cenk éder nālem
41. sitāremi görüñ oldum şerār-ı āhum-ile
vilāyet-i eleme bir şeh-i sitāre-ħaşem
42. felekde kavş-ı kuzah şanma turan eyledi şakķ
şadā-yı şūr-ı fiġānum aña érişdügi dem
43. ya çıķdı suy-ı semāya derūnum āteşinüñ
yaşıl kıızıl dütüni bād eyledi anı ħam
44. yürekde tāze döġünler ki ķodı zillet odı
siyeh ġeyüp benüm-içün tutup-durur mātem
45. semekler olsa dili söylese aķar şu gibi
sirişķümüñ édemez ħaşr olınca vaşfını yemm
46. mezellet ābı aşupdur başumdan al elümi
ayaķda ķoma beni kim saña du'ā-ġüyem
47. kaķuñda bende édinseñ faķiri eyler-édüñ
ħarīm-i 'izz ü sa'ādetde devlete maħrem
48. şitā vücūd-ı nebātātı eyledükçe 'adem
getürdigünce vücūda bahār-ı 'īsī-dem

49. cihān vücūduñ-ile hurrem ola sebze gibi
bahār-ı ‘ömrüñe érişmeye huzān-ı ‘adem

2.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün
Remel ++ -- / ++ -- / ++ -- / ++ --

1. şevk ile şāhid-i ‘ıyduñ kaşı vaşfinda hilāl
yazdı mecmū‘a-i eflākde bir tāze hayāl
2. varağın tutdı kamer şāmda nār-ı şafağa
yine yazıldı aña dāl-i mübarekdür fāl
3. nūn-ı zer yazdı yine ol ‘ıyde bir ‘ayn
kāfdan kāfa arayan bulımaz aña mişāl
4. géce bir harfı yazup şaldı şafağ nārına meh
şāhid-i ‘ıyd seher ‘āleme ‘arz étدی cemāl
5. zerger-i mihr-i felek nār-ı şafağda düzdi
yine dūşize-i ‘ıyd ayağına zer halhāl
6. ‘ıyd-i vaşluma éruñ déyü işāret étدی
kūşe-i hācib-ile şāhid-i seher-i şevvāl
7. vaşl olunca şanem-i ‘ıyd-ı hilāl-ebrūya
kamerūñ étدی felek bencileyin cismini nāl
8. kāmēt-i ‘āşıkı şan mihr-i hilāl-ebrūlar
heves-i şāhid-i ‘ıyd étدی mehūñ kaddini dāl
9. vérdi ‘ıydūñ haberin ‘āleme peyk-i meh-i nev
egnine anuñ-içün vérdi şafağ hil‘at-ı āl
10. māh-ı nev devlet éşigine meger cerre gider
fīl-i çarhuñ yine başına urupdur çengāl
11. seher-i kadrinde şehūñ māhye aşdı bu géce
şīşe-i çarha urup şan‘at-ile na‘li hilāl
12. müşterī-re’y ü zuhal-kaşr u ‘uṭārid-fiṭnat
mihr-i nāhīd-nedīm ü meh-i hursīd-ḥiṣāl
13. hāşıl-ı kevn ü mekān zübde-i te‘şīr-i nücūm
hāzret-i şāh selīm-i meh-i āfāk-ı celāl

². TY.1000: 5^a -7^b; KURTOĞLU, Orhan: Zātı’nın Dīvānı’nın Gazeller Dışında Kalan Şiirleri Üzerine Bir Araştırma, s.157, K.46.

velehu

24, 26, 27, 28 ve 31. beyitler Ortan Kurtoğlu’nun çalışmasında yok.

35(a) āb-ı zülāl : āb-ı zülāle.

35(b) zehre ére: zehre ola.

38(a) hāk-i hākīre ki : hāk çıkara ki.

14. mün‘im étdi seni deryā-yı kef-i cūdı déyü
ebrden keçkül -i aşdāf-ile baħr étdi su‘āl
15. kahr-ı cellādı ki mirrīhe ura bu zaħmı
kan-ile ‘arşa-i eflāki éde māl-ā-māl
16. ħun-ı ā‘dāya ayak başmağa tiri muqdim
düşmenüñ kanını nüş étmege tīgi meyyāl
17. kanına kim ki şuşar girsün anuñla cenge
tīgi anuñ içirür düşmene zehr-i kıttāl
18. éy meh-i burc-ı sa‘ādet şeh-i kıdrüñ felegüñ
eyledi meclis-i rif‘atde yérin şaff-ı ni‘āl
19. ére mi cāh-ı celālüñe yed-i şāh-ı yakīn
daħı ol mülke kıdem başmadı cāsūs-ı ħayāl
20. fazluñı künhi-y-ile ben nice idrāk édeyin
‘aqlumuñ pāyine efkārı anuñ urdı ‘iķāl
21. re‘yiñüñ şem‘ini rüşen bu ki vaşf édemezem
fikrimüñ eyledi pervānesini bī-per ü bāl
22. şerer-i na‘l –i semendüñ urur āteş felege
her kaçan rāh-ı ğazāda édesin isti‘cāl
23. yeryüzinde kim ola ‘azmüñ-le eyleye baħş
bağladı rāh-ı mesīrin kıomadı çarħa mecāl
24. māh-ı nev-na‘l ü felek-seyr ü kıamer-sür‘atüñe
kıaddini iki büküp eyledi çarħ istikbāl
25. tīrūñe karşı tura gökde eger kim mirrīh
aña ħurşīd siper olsa daħı ére zevāl
26. gezdürür kıalb-i ‘adū içre metā‘-ı eceli
ehl-i dil olduğ-içün tīrūñi étdi dellāl
27. rüz-ı heycāda [ne] siħr eyledi cānā kıılıcuñ
düşmenüñ oldu aşāğa başı mārūt mişāl
28. kıāf nūna ére ğürz[üñ]-ile bir kez urasın
kef geçüp olsa elif kıaddi ‘adūnuñ n’ola dāl
29. demrenini yaturupdur dil-i ħākīde meger
düşmenüñ sīnesini eyledi tīrūñ ğırbāl
30. ilişe kıala déyü dişlerine laħm-ı ecel
ħançerüñ şokdı ‘adū başına bir ħüb ħilāl
31. ğün ğibi ditreye vü döymeye bir zerre kıadar
éy cevān-baħt senüñ heybetüñe rüstem-i zāl

32. sâ'id-i şeş-perüñe feth ü zafer iki süvâr
dâyimâ tîr-i hümâ-bâlûñe nuşret hâlhal
33. burc-1 nuşretde meh-i râyetüñi dikdi hudâ
kavsüñi étdi sitäreñ ufuk-1 feth hilâl
34. hacle düzdüm içinde tutuk-1 imkândan
'arz éder feth-i 'arûsı saña hergâh cemâl
35. kahruñ érişse eger âb-1 zülâl ola zehr
luţfuñ érişse eger zehre ére âb-1 zülâl
36. éy hümâ-sâye konar başına devlet anuñ
kim ki beklerse senüñ éşigüñi-çün iqbâl
37. emr kıl yeri çıkarısın felege bād-1 şabâ
nehy kıl eylesün od-ile şu ceng ü cidâl
38. nazâr ét hâk-i haķire ki kamu cevher ola
himmet ét la'l-ile yâķüt ola aĥcâr-1 cibâl
39. **zâtî**ye mihr-i şehâñ eyle muķâbil kim anı
étdi devrân ufuk-1 faķr u mezelletde hilâl
40. düşmez ağzından anuñ şekker-i medhüñ dün ü gün
n'ola dérlerse aña tûfî-i mergüb-maķâl
41. nazm-1 pervîni felekden kazısın tıg-ile mihr
yeter éy şâh anuñ yérine bu 'ıkd-1 le'âl
42. nice kim ay ola bedr ü nice kim bedr hilâl
'ıyd-1 ra'nâ nice kim 'âleme 'arz éde cemâl
43. 'ıyduñı tañrı mübârek éde ķadrüñi mezîd
bedrini devletiñüñ eylemeye devr-i hilal

3.

Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + - -

1. ravzadan envâr-1 pür-luţf oldı şâh üzre 'ıyân
şan menâr üstinde nûr-1 ĥazret-i faĥr-i cihân

³. TY.1000: 7^b-10^b; KARAVELİOĞLU, Murat: Mecmû'a-i Kaşaid-i Türkiyye, s.419, K.62.

Kaşide-i Diger

- 3(b) züleyhâ-yı zamân: zeliĥâ-yı zemân.
5(b) kaşrındağı : kaşrındaki.
8(a) melâĥat : tarâvet.
15(a) dilliden : delâlınden.
16(a) ĥüsniyyât : ĥissiyyât.
28(a) zıll-ı ma'rifet : zıll-ı ma'delet.
35(a) serverâ : ĥüsrevâ.
36(a) olsa güher : olursa ger.
37(a) gibi : bigi.
40(a) serây-ı fazluña : serây-ı ķadrüñe.
43(a) ağdurdı : ağardı.

2. nefha-i bād-ı bahār enfās-ı ‘īsīdūr meger
kim deminden cümle emvātı cihānuñ buldı cān
3. yine yüz luṭf-ile vaşl-ı yūsuf-ı gül kaşdına
kaşr-ı bāğı eyledi zīnet züleyhā-yı zemān
4. tūr-ı şabrı bülbülün yansa ‘aceb mi verd-i sürh
gösterür aḥḍar şecerde nār-ı mūsādan nişān
5. açmağa göñüllerin bāğ-ı vücūda çıkdılar
bāb-ı imkāndan ‘adem kaşrındağı düşīze-gān
6. bülbül-i dil gülşene uçmağa kaşd étse n’ola
geldi bir dem kim cihāna reşk éder bāğ-ı cinān
7. mest olup rāh-ı tarāvetden gül-i ḥandān güler
sākī-i kudret meger cāmına koymuş za‘ferān
8. çün leṭāfet nerdübānından melāḥat kaşrına
çıkmadı bu vech-ile n’içün kızardı erguvān
9. n’ola gül étse leṭāfet dil-rübāsın der-kenār
açdı dürc-i gonceyi étđi zerini der-miyān
10. sīne-i zerrīn-i ḥūn-ālūdemi kim seng-i yār
gök gök étmişdür aña dendi emīr-i ‘āşīkān
11. koydı güller sāğara vérđi melāḥat rāhına
şol zeri kim hırkasında gonce étmişđi nihān
12. sākī-i gül-ruḥ elinde cām-ı garrā güyiyā
şāḥ-ı gülde bülbül-i güyā édindi āşiyān
13. her çiçek bir necm-i ezher her budak bir sidredür
yéridür ger reşk éder dērsem zemīne āsumān
14. mest olup cām-ı vişāl-i verd-i ra‘nādan hezār
her vişālün bir firākı var déyü eyler fiğān
15. tūṭī delālinden artuk ehl-i dildür ‘andelīb
eksük olmaz mekteb-i gülşende oğur gülsitān
16. gonceler üstine gāh ol tāze ḥüsniyyāt oğur
gāh oğur hengāme-i gülden hezārān dāsītān
17. dün gece gülşende gördüm göge dikmiş gözlerin
bülbül-i güyā bu şi‘ri şevk-ile oğur revān
18. meh degüldür görinen éy āfitābum āsumān
şeb-külāhın tīr-i āh-ı ‘āşīka dikdi nişān
19. tablalardur mihr ü meh altunlu finduğlar nücüm
tīr-i āh-ı ‘āşīka ta‘līm-ḥāne āsumān

20. bādbān ebr aña külek gün direkdür dūd-ı āh
baħr-ı ‘aşkuñ içre cānā bir gemidür bu cihān
21. nār-ı āhumdan çıkan yaşıl kızıl dütünleri
rūy-ı zerdümde gören dér baña mīr-i ‘āşıkān
22. rāh-ı kūy-ı yārı zeyn étdüm şerār-ı āh ile
ol tarīkūñ ‘aksidür éy dil felekde kehkeşān
23. kāmēt-i yāre n’içün öykündi éy serkeş déyü
ayağını aldı servüñ bāğda āb-ı revān
24. şaklamış cān mührini nāzüklik-ile ol dehen
güldüğinden zāhir oldı éy süleymān-ı zemān
25. zulm ile cānum acıtma dādumı senden alur
éy şeker-leb ol sikender-der süleymān-āsītān
26. bāyezīd ibni muħammed māh-ı burc-ı şaltanat
zübde-i erbāb-ı devlet hāşıl-ı kevn ü mekān
27. dāver-i devrān-ı devlet kuṭb-ı çarḥ-ı ma‘delet
māh-ı zühre-muṭrib ü ħurşīd-i keyvān-pāsban
28. şaldı zıll-ı ma‘rifet bāl ü per-i inşāf açup
ol hümānuñ sāyesinde ħoş geçer ħalk-ı cihān
29. götürür bād-ı şabā-yı feth ü nuşret tahtını
‘azm-i rezm étdükçe dāyim ol süleymān-ı zemān
30. bezme indükçe aña zevk ü şafādur hem-nişīn
rezme bindükçe aña feth ü zaferdür hem-‘inān
31. tab‘-ı pākine sen anuñ n’içün öykündüñ déyü
bīd altından geçen āba urur ħançer ħazān
32. kavş-i zū’l-ķarneyninüñ sehminden éy şāh-ı cihān
nerm olur sām-ı nerīmān ķahr olur ķahramān
33. sensin ol sulṫān-ı mülk-i ‘izz ü devlet serverā
eyledi zātü’l-bürücü sancaķ-ı ķadrüñ mekān
34. pertev-i ħurşīd-i tīguñdan ‘adūlar bī-başar
sāye-i çetruñ sevādı nūr-ı çeşm-i dōstān
35. serverā bir bende-i bī-benddür ķapuñda ‘adl
tutamazdı anı zencīre çeküp nūşinrevān
36. yaraşur dürr-i kelāmuñ dizmege olsa güher
şeb-çerağı gécenüñ şubħuñ şu‘ā’ı rīsmān
37. emr kılsañ seyr éde gerdün gibi dāyim zemīn
nehy kılsañ bağlana rāh-ı mesīr-i āsumān

38. ʈur d eseñ ʈura y erinde  arḥ-ı ḥing-i b ad-p a
d on d eseñ ʈurmaya  arḥ ura zem in-i ser-gir an
39.  arḥ bir ʈ v usdur  y ‘arḥdan  adri b ulend
kim dıraḥt-ı rif‘at unde  din pd ur  ḥiy an
40. y eridir olursa ger Ő ah a ser ay-ı faʈluña
h ale ḥavʈ u m ah Ő adırvan felekler nerd b an
41. ol ma  amuñ  arḥ-ı a‘l adan olur  adr-i b ulend
s aye Ő alsa bir y ere ol r ayet-i g it i-sit an
42. na‘l-i esb-i b ad-p a-yı c und-i manŐuruñ  eder
r ah-ı p ur-sengi Ő er ar-ile ser- -ser kehkeŐ an
43. g oge a durdı y eri s umm-i semend-i leŐker uñ
başa  opra  koyup efl ak istedi ol dem em an
44. heybet unden  an  aŐanur Ő ir-i  arḥ-ı   r m in
g orinen ḥumret Ő afa  Ő anma felekde her zem an
45. g orin r maḥl u a necm-i h ad i-r ah-ı zafer
na‘l-i esb uñ Ő am-ı heyc ada k‘ola  teŐ-feŐ an
46. Ő u‘le-i t iguñ  eder r uŐen cih anı  afit ab
eyles n t ig n g il af-ı ebrde her g un nih an
47.  b-ı ḥayv an c am-ı lu fuñ c ur‘asın i miŐ meger
ḥizr-ı zinde n Ő  d p buldı ḥay at-ı c avid an
48. n ame-i cemŐ idi v er p b ada Ő ah a Ő atvet uñ
k ŐŐa-i iskenderi n amuñ Ő uya Ő aldı rev an
49. ba rını t ig-ile p ur-ḥ un eyley pd ur  afit ab
Ő oyle beñzer dest-i gevher-p aŐuña  y k ndi k an
50. ḥaŐr olunca eydemezven server  evŐ afuñı
biñ deh anum olsa her birinde olsa biñ zeb an
51. merḥamet k ıl z at iye ba rın  arardup b ar-ı fa r
server   ekdi  ev rdi  addini  tdi kem an
52. Ő erbet-i lu fuñ ‘a a k ıl  y  ab b-i c an u dil
derd-i zilletden  atı b im ardur ol n at v an
53.  h kim deldi anuñ t ig ı mezellet ba rını
 urmaz eyler her nefes ney gibi fery d u fi  an
54. bu v uc dum m ulkinini n‘i  n yı a ye‘c uc-i fa r
sen  ururken sedd-i iskender gibi  y k amr an
55. her kimesne Ő ahına bir tuḥfe ilt r l a-cerem
ben du‘ -g uyem du‘  yazdum get rd m arma  an

56. ravzada envār-ı şāh üzre görine néce kim
néce kim berķ ura nūr-ı hāzret-i faħr-ı cihān
57. haķ te‘ālā ravza-i ķalbūñ pūr-envār eylesün
érmesün bāğ-ı bahār-ı ‘ömrüñe hergiz hāzān

4.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. ‘arz éder haķa cemāl-i cān-fezāyı āfītāb
añdurur hüccāca nūr-ı muştafāyı āfītāb
2. haķa rüşen gösterür her gün menār-ı çarħdan
şivehā-yı nūr-ı faħr-ı enbiyāyı āfītāb
3. leşker-i fir‘avn-i şeb bir aradan oldu helāk
urdu çün müşā gibi nīle ‘aşāyı āfītāb
4. şāh-ı dehr olsa süleymān gibi tañ mı dikdi çün
ķal‘a-i firüzeye zerrīn livāyı āfītāb
5. şāh-ı iskender gibi mīl-i şu‘ā‘ üzre seher
ķodi bir āyīne-i gītī-nümāyı āfītāb
6. şubħ-dem tīg-i şu‘ā‘ından cihāna ķıldı ‘arz
zū’lfeķār-ı pādişāh-ı evliyāyı āfītāb
7. nā-bedīd étđi hişār-ı zengībārı şubħ-dem
eyleyüp pertāb bir tōp-ı hevāyı āfītāb
8. tañ degüldür ger gürizān olsa cümle cünd-i şām
aldı çünkim destine zerrīn cidāyı āfītāb
9. mürğ-i zerrīn-per zümürüd āşiyāndur bāl açup
édinür her şubħ lü’lü’den ğıdāyı āfītāb
10. gör nice mi‘mār-ı kāmildür birer zer hişt-ile
eyledi ma‘mūr bu kuhne bināyı āfītāb
11. nice rüşen-re’y olur billāh gör bir cām-ile
ķıldı rüşen cümle bu tīre sarāyı āfītāb

4. TY.1000:10^b – 12^b; KURTOĞLU, Orhan: Zātī’nin Dīvānı’nın Gazeller Dışında Kalan Şiirleri Üzerine Bir Araştırma, s.49, K.16.

Kaşide-i Diğer

- 1(a) ‘arz éder : ‘arz idüp.
4(a) şāh-ı dehr olsa : şāh-ı dehr olup.
5(a) mīl-i şu‘ā‘ : meyl-i şu‘ā‘.
7(b) pertāb : pūr-nāb.
9(a) per : pūr.
22(a) Anlam gereği **kedü-yı** şeklinde olmalı.
23(a) vaşf-ı ķadrūñ : vaşf-ı ħūnuñ.
33(b) eşigūñden gitmeye : işigūñden kim ki.
34(a) taş-ı pūr-zehr ‘ahd-i ‘adlūñde gezer : taş-ı pūr-zer ‘ahd ü ‘adlūñde senūñ.
38(b) özi göynür : özi köyner.

12. şa‘şa‘a şanma görinen kāhlar cezbeylemiş
tağdı çarhuñ boynına bu kehrübāyī āfitāb
13. görinen anuñ benānidur şu‘ā‘ı şanmañuz
pādişāha el açup eyler du‘āyī āfitāb
14. āl-i ‘oşmān hāzret-i sulţān sūleymān bin selīm
menzil-i māh-ı livāsıdur sarāyī āfitāb
15. sāye-i çetr-i sevādı nūr-ı çeşm-i memleket
bār-gāh-ı ‘arş-ı kadri mültecā-yī āfitāb
16. olduğı-çün çāder-i fazlında zerrīn her ‘imād
yér édindi bār-gāh-ı kibriyāyī āfitāb
17. fikreti seyyāhınuñ ednā mesīri olmasa
mülk-i çarh-ı çār ü mīn olmazdı cāy-ı āfitāb
18. pertev-i tīğī éder ‘ayn-ı ‘adūyī bī-başar
çeşm-i necmi şubh-dem gūyā ziyā-yī āfitāb
19. sensin ol mihr-i sipihr-i ‘izz ü devlet serverā
himmetüñ nūrı senüñ eyler sühāyī āfitāb
20. südde-i re’yüñde bir hōş altun üsküflü gulām
kāmkarā server-i kişver-küşā-yī āfitāb
21. rāyet-i kişver-güşāña ger müşābih olmasa
yér édinmezdi bu rüşendür semāyī āfitāb
22. almıyaydı zımnına ger ‘adū-yī himmetüñ
édemezdi baħr-ı aħdarda şināyī āfitāb
23. vaşf-ı kadrüñ yazmağa çarhuñ tokuz evrākına
mühre-i zerrīn-ile urur cilāyī āfitāb
24. vérdiğı-çün peyk-i meh rüşen-zamīrūñden haber
geydürür zerrīn libās-ı muntehāyī āfitāb
25. huţbe okur minber-i çarh üzre nām-ı re’yüñe
tīğ elinde boynına şalmış ridāyī āfitāb
26. hācib-i sulţān-ı kadrüñdür ki zer üsküf géyüp
şevk-ile almış ele zerrīn ‘aşāyī āfitāb
27. her seher pür sīm ü zer kandan kılurdı ‘ālemi
devletüñde bulmasa ger kīmyāyī āfitāb
28. bezm-gāh-ı şāh-ı kadrüñde buħūr étmeklige
micmer-i māha koyar misk-i huţāyī āfitāb
29. yérini od eyledi od yağdı geldi başına
re’yüñe öyküñdi gördüm kim duħā-yī āfitāb

30. öykünüpdür şöyle beñzer kim ‘adūnuñ albine
yadı bir tp-ile hep hışn-ı řitāyı āfitāb
31. şa‘şa‘a ekdi afasından anuñ dilin meger
öykünüp řemřiriñe étđi haāyı āfitāb
32. éy gözüm nūrı gözi pūr-nūrdur rūřen bu kim
hāk-i rāhuñdan édüñdi tūtyāyı āfitāb
33. yérine gāyet ışındı řubhđan ařāma dek
éřigüñden gitmeye vérmez rızāyı āfitāb
34. götürüp bir tař-ı pūr-zehr ‘ahđ-i ‘adlūñde gezer
yalıñuz her-gāh bu vāsi‘ fezāyı āfitāb
35. ‘iřmetüñ hem-rāh édinseydi kūsufe serverā
hi şoydurmazdı ol zerrīn-abāyı āfitāb
36. saña **zātī** bir güzel rūřen ařıde yazdı kim
kāmkarā ser-be-ser her beyti cāy-ı āfitāb
37. baş odı germ oluban her beytinüñ ayağına
oldı bu rūřen kelāmuñ hāk-i pāyı āfitāb
38. sep seāvet ābını ol nār-ı fakra yanmışa
özi göynür gördigünce ol gedāyı āfitāb
39. beñzi zerd olup yanar cismi ‘ařā-ile yürür
devrden anuñ gibi ekmiř cefāyı āfitāb
40. nice kim ‘arz eyleye halka menār-ı arhđan
řıvehā-yı nūr-ı fahr-ı enbiyāyı āfitāb
41. āfitāb-ı ‘ömrüñe hergiz zevāl érgürmesün
ol ki lufuñdan bulur hūsn ü bahā-yı āfitāb

5.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. ol elif-add cevr éder étmez taammül āf aña
görmedüm anuñ gibi inřāfsuz inřāf aña
2. yā ilahī bende şabr u yārda inřāf yok
yā baña şabr u taammül vér ya hd inřāf aña
3. tāze tāze cān bulam érdükçe ‘īsī- la‘line
toprađumdan kūze eyleser eger hazzāf aña

5. TY.1000:12^b – 13^a; Zātī: *Dīvān*: G.48.

azeliyāt-ı Zātī

1(b) cevr éder étmez : cevr ider ki itmez.

4. mihr-i hüsn-i dilberüñ vaşf olmaya bir zerresi
haşre dek halk-ı cihān olsa eger vaşşāf aña
5. tağlarda bir kişi biñ derd-ile āh eylese
anı ferhādī şanup āheng éder eţrāf aña
6. kalbümüzde qalmaz éy şüfî küdüretten eşer
şol kadar vérür şafā şāfî şarāb-ı şāf aña
7. vérmezem **zātī** bütün dünyā ʔolusı cevhere
dürr-i-‘aşk-ı yārumı kim olmışam şarrāf aña

6.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. şöyle vérmiş hüsn-i bī-ḥad ḥālīk-i bī-çün aña
şīvede zühreyle dem-sāz olmadur kânün aña
2. āşiyān-ı murğı ḥār-ı gülşen-i leylā şanup
başı üzre gül gibi yér eyledi mecnün aña
3. çeşm-i bīmārı nigāruñ şıḥḥate érsün diyü
berre-i dil kanı-ile yazaram efsün aña
4. kaddi vaşfında dénen eş‘ār-ı mevzūnum benüm
bir gün ola dōstlar ol kāmēt-i mevzūn aña
5. dişlerüñ vaşfını **zātī** şöyle cevher étdi kim
dédi cevher kim dédiyse lü’lü’-yi meknün aña

7.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. gün yüzüñ kim nūr-veş berķ urmadur āyīn aña
dédi rüşen ad véren kim ise nūr-ed-dīn aña
2. seg démiş mir’āt-ı ḥāl-i āşıka bakmış ‘adū
dōstlar billāh kimdür démeyen ḥōd-bīn aña
3. şevķ-i ruḥsāruñla bir od var ki dilde vérmeye
éy ḥālilüm yedi deryānuñ şuyı teskīn aña
4. bād çīne bŷy-ı şām-ı zŷlf-i yārı çın şabāḥ
ger iletse ‘ömri olduğınca halk-ı çīn aña
5. kākŷl-i dilber dil-i **zātī**ye bir bend étdi kim
dédi gören ʔolaşup ne eyledüñ miskīn aña

^{6.} TY.1000:13^a – 13^b; *Zātī Dīvān*: G.49.
1(a) şöyle vérmiş : şol ki vérmiş.

^{7.} TY.1000:13^b - 14^a; *Zātī Dīvān*: G.50.

8.

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + - -

1. zāhidā dīdārsuz cennet caḥīm olsun baña
şehd-i la'l-i yārsuz kevşer ḥamīm olsun baña
2. la'lüñe mā'ī ma'īni beñzedürsem bir daḥi
éy ḥabībüm sūre-i kevşer ğarīm olsun baña
3. dōstlar uşlu imiş 'aqlum beni terk eyledi
ol daḥi göñlüm gibi baķup deli m' olsun baña
4. yalıñuz nūş eylerem eşküm meyin éy zülf-i yār
göñlümi gel bu géce gönder nedīm olsun baña
5. ol ṭabīb-i cān u dil ben ḥastesin yād étmedi
zātīyā bārī ecel gelsün ḥakīm olsun baña

9.

Mef' ulü mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün

Hezec - - + / + - - + / + - - + / + - -

1. nevrüz érişüp luṭf-ile zeyn eyledi bāğı
ol yaña güzel başuñ-içün götür ayağı
2. kibrīti ucım nāre benefşe degirüpdür
gül cāmi'nüñ n'ola uyarılsa çerāğı
3. her lāle yine kırmızı vālāya koyupdur
ḥaṭṭ-ı ruḥ-ı gül-çihre gibi misk odāğı
4. nīsān buludı luṭf-ile şu sepdı zemīne
başdan başa söyindi zemistānuñ ocāğı
5. şahrāda nazarlar okına dikdi şakāyık
bir sebz sūtün üstine gül rengi kabāğı
6. oldı yine şahrā-yı ḥoten gibi mu'aṭṭar
büy-ı gül-i miskīn-ile gülzār dimāğı
7. kim görse şanur şebnem anı bāğda çarḥuñ
feryād-ı belābilden érür yüregi yāğı
8. nāzūklük-ile dişlemedi çün anı jāle
ķandan kızarupdur 'acebā lāle ṭudağı
9. allah nice nāzūk-ter olur gör ki benefşe
doymedi seḥer yeline gögerdi yañağı

⁸ TY.1000:14^a; Zātī: *Dīvān*: G.4.
4(b) géce : gicecik.

⁹ TY.1000:14^a – 17^a.
Kaşīde

10. érişdi benefşe nitekim peyk-i mübeşşir
müstağrağ olup gök [tere/dere]düşunda nacāğı
11. girmezdi bucağdan bucağa zāhid-i murtāz
olmasa eger tevbeye gül bāğda yağı
12. şevk atıyla seyr-i bahār eyledi şol kim
şāhāne anuñ bād-ı şimāl oldı şolağı
13. éy mihr-i felek şalma fūrūğın yere andan
ezhār vérüpdür kamu maḥlūka ferāğı
14. éy şūfi açıl bāğa kara gönlüni tā kim
rūşen éde envār-ı dırahtuñ yüzi ağı
15. bī-bāde kişi kılmaya gülzārı teferrüc
sulṭān-ı bahār eyledi gāyette yasāğı
16. kurıtdı şitā kanumızı yaz érişdi
sākī demidür al berü şol kan olacağı
17. gül gibi gülistāna açıl nāzük odur kim
būlbūl gibi gülzār ola éy gonce turāğı
18. bur gūşını sāzuñ demidür diñle şadāsın
būlbūllerüñ āvāzına gül urdı kulağı
19. seyre gele pāşā-yı mūkerrem déyü nāgāh
zeyn eyledi ezhār kamu bāğı vü rāğı
20. maḥbūl-i süleymān ayās-ı āşaf-ı şānī
ḥūrşīd-i cihān-tāb cem-i re'yi ayağı
21. çarḥ olımaya kulzüm-i fazlında şināver
ḥūrşīd-ile bedr olsa eger iki kabāğı
22. erbāb-ı nazarlar dédi merfū' u mu'allā
kadri şehinüñ 'arş-ı mu'allādur otāğı
23. mihr-i felek-ārā-ile rif'atde olur bir
taş éşiginüñ içi kimüñ olsa turāğı
24. ger zerre-i ḳahrı ére ağı ola tiryāk
ger ḳatre-i luṭfu ére tiryāk ola ağı
25. éy āşaf-ı devrān ne vücūda k'ére ḥişmuñ
mülk-i 'ademe rıḥletiçün göre yarāğı
26. ger ḥāzık-ı re'yüñle senüñ meşveret étse
ne ra'd su'al ola vü ne ebr dimāğı
27. şanurlar anı ḳavs-ı ḳuzah işledi gerdün
ḳadrüñ şehine şunmağa bir şedde ḳuşāğı

28. ‘adlũnle emĩn oldu cihān nēcesi gör ki
bir mişenũn olsa ‘aceb olmaya tũrāđı
29. sākĩlerinũn cāmına reşk éde sikender
cem bezmũni görse götüre def‘i ayağı
30. yokdur ‘adedi niteki eflākde encüm
şol deñlü uyarduñ ki zemĩn üzre çerāđı
31. cibrĩl-i tefekkür ki tapuñdan éde pervāz
ol sāk‘at olur menzil aña sidre budāđı
32. bir devleti vėrdi saña haqq ‘āleme şığmaz
bu çarh-ı muhĩtũn yetişür şanma kũcađı
33. sa‘y eyledi döne döne kat kat bu felekler
olmağa senũn maţbahınuñ çĩnĩ çanāđı
34. senũn gibi rākib aña mü‘min n’ola dėrsem
ol esb-i řabā-sür‘atũne hũld burāđı
35. ‘adlũn demidür zahrına āhũ-ile gürgũn
olmaya ‘aceb pençe-i řĩr olsa kařāđı
36. sehm-ile çıkar cān-ı ‘adũ burc-ı bedenden
ger çık dėyũ hışm-ile ére tĩrũn ulağı
37. **zātĩ**-i du‘ā-gũyuña raħm ét ki tølupdur
đam-hānesinũn defter-i karz-ile bucāđı
38. bir yalıñ ışık étdi o dervĩři mezellet
kim mesken aña tũn-ı belā miħnet ocağı
39. bed tālĩ‘i şol deñlü faķĩr eyledi anı
her kimse aña vermelũ olmuşdur adağı
40. hālinden o dervĩř n’ola kĩlsa řikāyet
érdi sũñũge kĩllet-ile faķr bĩçađı
41. édüpdür anı dėyũ mezellet katı mecnũn
uşlana eger sĩm-ile zerden ola bāđĩ
42. néce ki řitā götüre ‘ālemden ayağı
nevrũz ériřüp néce zeyn eyleye bāđı
43. ‘ömrũn güline bād-ı hāzān érmeye hergiz
nũr-ı şecer-i devletinũn geçmeye çāđı

10.

Fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

Remel + + -- / + + -- / + + -- / + + --

1. sâkiyâ faşl-ı şitâ geçdi érişdi yine yaz
yürüt ayağı benefşeyle humâr-ı gamı yaz
2. étdi emvât-ı nebâtı yine hayy faşl-ı bahâr
gösterüpdür nitekim hazret-i 'İsî i' câz
3. turreşin étdi semen üzre perîşân sünbül
göreyin zıll-ı seher gibi ola 'ömr-i dıraz
4. vérdi gülşende şafâ nâle-i bülbül aña şan
okıdı ka'be mü'ezzini temcîd-i hicâz
5. géceler üstine günler yine oldı gâlib
rûmiyân leşker-i şâmı şıdı güyâ kodı âz
6. nazar ét nergis-i şehlâlar-ile bâğ-ı bahâr
'aynıdur şol güzelüñ kim ola çeşmi gammâz
7. geldi bir dem yine ol gonca-ile bencileyin
gül éder nâzı kıllur bülbül aña karşı niyâz
8. diñleyüp bülbülü gış oldı büzürg ü küçek
étdi 'uşşâkı muhayyer nitekim nâgme-sâz
9. yine gül bülbüle yérden göge dek zulm étdi
zührenüñ sâzına feryâdını étdi dem-sâz
10. şalınup hâr-ile gülşende géyüp hil'at-i âl
gülüp açıldı şabâ-ile édüp şive vü nâz
11. şevk-ile şu'bede nevrûza ser-âgâz édüp
okıdı bunı revân bülbül-i nâzük-âvâz
12. yéyüp iç naqşı güzel gonceler-ile hõş geç
geçmeden naqşı saña bu felek-i şu'bede bâz
13. gördi 'âlem kamu gül şöhetin eyler şüfi
rehn-i mey eyledi seccâdeyi dédi ne nemâz

¹⁰. TY.1000:17^a – 19^a; KURTOĞLU, Orhan: Zâtî'nin Dîvânı'nın Gazeller Dışında Kalan Şiirleri Üzerine Bir Araştırma, s.65, K.20.

Kaşide-i Diger

- 16(b) ördek ü kaz : urduñ veķâz.
- 18(a) gibi : bigi.
- 19(a) tîr-i tedbîr-i zuhal-rif'at : yine tedbîr-i zuhal-rif'at.
- 26(a) berķ degül : berķ ü gül.
- 27(a) hâlesinden geçüre : hâteminden geçüre .
- 27(b) kura yayını : kura râyını.
- 28(b) dükendi gammâz : dögündi gammâz.
- 34(a) hazret-i 'İsî gibi olaydı semâ : hazret-i 'İsî bigi eflâk ola ger.

14. gül ü mül şohbetine gelmediği-çün şeyhüñ
yüregi acıdı kat kat yine mænend-i piyâz
15. her hümâ sâye şalar gülşene şüfî bildi
çıkarup tâcı gelür uçup uçup çün şeh-bâz
16. gülsitânda yine bir bezm édelüm kim biz aña
çevrile döne döne bulmağa yol ördek ü kaz
17. gülsitân meclisine gelsün o şeh nâz éderek
diñlesün bülbüli görsün nice oldı şeh-nâz
18. bugün ol server-i mülk-i keremüñ bezmi gibi
böstân gülşen-i firdevse olupdur şannâz
19. tîr-i tedbîr-i zuhal-rif'at ü mirrîh- hüsâm
âsaf-ı şâh süleymân-ı zemân hâş ayâz
20. her dem efkâr-ı kemâlât-ile 'aklı hem-dem
dâ'im ilhâm-ı ilâhî-ile kalbi hem-râz
21. şemse-i kubbe-i eflâk yéridür yaraşur
câme-i pâdişeh-i re'yine olursa dırâz
22. istikâmetde revân aña berâber geçeli
bâğda serv-i sehî cümleden oldı mümtâz
23. 'akl-ı evvel dédi rüşen buña gâyet yaraşur
mihr eger hing-i şeh-i re'yine olursa kotâz
24. serverâ kuşb-ı felek hilm ü vakâruñ-la şerîk
sür'at-i gerdîş-i gerdün-ile 'azmüñ enbâz
25. rif'at atına süvâr olıcağız rüz-ı ezel
kâmkârâ saña bir kürsi imiş 'arş-ı firâz
26. görünen berķ degül eyledi hışmuñ ta'lîm
oldı hengâme-i ebr içre hevâ âteş-bâz
27. hâlesinden geçüre mâh-ı nevüñ tîri revân
dest-i re'yüñ-ile kıra yayını ger tîr-endâz
28. yâre her dem beni gamz eylemese gamze-i yâr
dér idüm kalmadı devrüñde dükendi gammâz
29. ger hışâr-ı bedene hıfzuñ olaydı dizdâr
töp-ı kahr urmaz idi bu felek-i ra'd-endâz
30. kalb-i a'dâ eridi geçdi revân havfindan
âteş-i hışmuña kimdür démeyen seng-güdâz
31. 'adl ü dâduñ göre ger yér-ile döne döne
kimse anlatmaya hergiz felek-i sifle-nevâz

32. eşigünde şu ki der-bānuñ-ile hem-dem ola
tāyir-i kud̄sī-ile sidrede eyler pervāz
33. saña dil uzadanuñ başı gelsün göreyin
aşfā başını şem‘üñ nitekim kat‘éde kāz
34. menzilüm hazret-i ‘İsī gibi olaydı semā
eşigünde baña seyr eylemege olsa cevāz
35. himmet ét **zātī**-i dervīşüñe kim eylesesün
çok erbāb-ı şafādan anı zillet efrāz
36. rüyı vü gözi lebi zerd beyāzıdur anuñ
şıdı çok beyza serinde felek-i lu‘bet-bāz
37. kimi inletmedi döne döne kat kat bu felek
ko şikāyātı gönül eyle du‘āya āgāz
38. gülsitāna nice kim sāye şala ebr-i bahār
nice kim faşl-ı şitā faşl ola vü érişe yaz
39. gülşen-i zāt-ı şerīfūñ ola ser-sebz ü tarī
‘ömrüñi eyleye haq zıll-i seher gibi dırāz

11.

Mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün
Muzāri‘ – – + / – + – + / + – – + / – + –

1. iksīr-i nazm içinde görüñ kim ne cevherem
altun olup-durur ‘amelüm kīmyā-gerem
2. bağlu cenāh-ı tab‘uma mektüb-ı ma‘rifet
uçdum fezā-yı fikrete ben bir kebüterem
3. pür-nür olurdu görse sözüm ‘ayn-ı enverī
ben maţla‘-ı belāgate hūrşīd-i enverem
4. görse sözüm hased odına yana āzerī
düzmekde söz şanemlerini dest-i āzerem
5. şeyhī ‘azīz-i yūsuf-ı mışr-kelām idi
ken‘ān-ı meşnevīde anuñla birāderem

¹¹. TY.1000:19^a – 21^a; KURTOĞLU, Orhan: Zātī’nin Dīvānı’nın Gazeller Dışında Kalan Şiirleri Üzerine Bir Araştırma, s.72, K.22.

Kaşide-i Diger

- 4(a) sözüm : süzüm
7(a) yazdukça zevk ü şevk-ile : yazduk şevk-i zevk ile
7(b) hāmem : hātem
13(a) çok : çün
20(a) böyle : bulmaya
22(a) hulkı : halk
23(a) Bu beyit Kurtoğlu’nun çalışmasında şu şekildedir: ey kīmyā nazar nazaruñ hāki zer ider .
23(b) luţf-ile kıl : luţf kıl
28(b) vaqt-i ğazabda : vaqf-ı ğazabda.
32(b) mışr-ı melāhatde : mışr-ı feşāhatda.

6. mühr-i kelām bendedür evc-i feşāhatem
kimdür déyen zemānede aña berāberem
7. yazdukça zevk ü şevk-ile mu‘ciz-kelāmumı
hāmem zebān-ı hāl-ile eydür peyemberem
8. cām-ı cihān-nümā déseler şı‘rūme revā
ıklīm-i nazm içinde bugün ben sikenderem
9. her gāh tāze tāze ma‘ānī vilāyetin
tīg-i zebān-ile açaram bir dilāverem
10. tıtdı sipāh-ı şı‘rūm ekālīm-i seb‘ayı
dérsem ‘aceb mi pādişeh-i heft-kişverem
11. gerçi ki bir fakīr ü hāķīrem cihānda ben
şehr-i belāgat içre velī bir tüvān-gerem
12. kimse cihānda uğrayamaz yöreme benüm
ben şīşe-i belāgat içinde ğazanferem
13. çok gevher-i ma‘ānī getürdüm kenāre ben
deryā-yı ma‘rifetde bugün bir şināverem
14. şı‘rūm şu‘ā‘ı –ile münevver kamu kulüb
ben maşrıķ-ı feşāhate mihr-i münevverem
15. fetħ eylemekde milket-i ma‘nāyı hāķ bugün
ķudret vérüp-durur baña şāh-ı muzafferem
16. bu deñlü ķudreti baña hāķ vérdügi bu kim
bir pādişāh-ı ma‘nīye şıdķ-ile çākerem
17. ķadri efendi ķāđı-yı ‘asker emīn-i şer‘
muhtār–ı şāh-ı ‘ālem ü maķbūl ü muhterem
18. mecmū‘-ı halk-ı ‘āleme mir‘at-ı rüzgār
göstermedi anuñ gibi pür-luţf u pür-kerem
19. kat kat felek dédi o civān-bahta ser-be-ser
ışmarladum taşarrufı pīr-i mu‘ammerem
20. dédüm sipihre böyle bu çarħ urduĝuñ neden
dédi ‘aţāyi bezmine bir çīnī sāĝarem
21. ‘adli terāzū luţfi cinān ķahrıdur caħīm
dīvānı yéridür dése meydān-ı maşşerem
22. eşitdi hulķı micmerini dédi leyl-i ķadr
cümle sitāre aħker u ben aña ‘anberem
23. olmasa aħterüñle eger müşterī ķarīn
luţf-ile kıl baña nazarı hāķ-i aħķarem

24. gördi ki āsitānuñda bir hādım olıma
keyvān eytdi bir yüzi k̄ara bed-aḥterem
25. her fen zebān-ı hüsñ rızā-ile dér saña
tesḥīr eyledüñ beni saña musaḥḥarem
26. büyüklenüp vücūdumı a‘lā tatar felek
sulṭān-ı k̄adrüñ ordusına dēse çāderem
27. mecmu‘-ı ‘āleme yetiṣüp ū gibi dēdi
luṭfuñ lisān-ı luṭf-ile ben āb-ı kevşerem
28. k̄ahruñ eytdi görmediler dōstlar beni
vaḳt-i gāzabda cānına a‘dānuñ āzerem
29. k̄iseñle āstīnūñ ağız açubē dēdi
luṭf-ı hūdāya ben bu cihān içre maḥherem
30. kimüñ ne cānı var dēye rūhum revā degül
dēseñ eger bu luṭf-ile rūh-ı muşavverem
31. gül gönderüp ḥaber saña peyk-i nesīm-ile
dēmiş ki būy-ı ḥulkuñ-ile ben mu‘aṭṭarem
32. her dem zebān-ı luṭf-ile éder tekellümüñ
peygāmı rūḥa mıṣr-ı melāḥatde sükkerem
33. ṭab‘uñ düşümde ‘ālemi rüşēn édüp dēdi
māh-ı ma‘ānī bedr édicı mihr-i enverem
34. luṭfuñ müşerref eyler ise menzilüm benüm
māhı müşerref eyleye gün gibi manḥaram
35. dēseñ kapuñda ger ayaḡuñ ṭopraḡı baña
mecmū‘-ı ‘ālemüñ seri üstünde efserem
36. şol **zātī**em kim kıymetimi kimse bilmedi
deryā-yı ma‘rifet şadefi içre cevherem
37. ma‘nīde gerçi nazmum akārşu-durur hemīn
ammā mezzellet āteşi içre semenderem
38. her dem eli açuḡlar için baş u el açup
vāfir du‘ālar étmede gāyet hünerverem
39. dünyā yüzinde ḥātem-i ṭay gibi néce kim
ehl-i kerem fütādelere eylese kerem
40. çoḡ éde ‘ömrüñi keremüñ gibi ol kerīm
şāhuñ yanında eyleye gāyetde muḥterem

12.

meḡā' ilün meḡā' ilün meḡā' ilün meḡā' ilün
hezec+ ---/ + ---/ + ---/ + ---

1. fūrüg-ı ŧems-i tābāndan vérüp halka ferāg āteŧ
ŧebistān ŧaḡnın envārı-ile étmiŧ reŧk-i bāg āteŧ
2. olup yér yér zebāne dil yanup dütsē 'aceb olmaz
nazardan ḡayli vaḡt idi ki düŧmüŧdi irāg āteŧ
3. ya bir yālñ kılıcdur kim kuŧanmaḡa hevā cüнди
taḡar her yérine anuñ duḡāndan misk bāg āteŧ
4. çıkan düd-ı siyeh ŧanmañ ki ta'lim-i ŧikār için
uçurur dem-be-dem bāz-ı sepīd-i nūra zāg āteŧ
5. duḡānyıla yine olmiŧ dimāg-ı dehr pür-sevdā
dil-i 'aŧık gibi tolmıŧ yine her bir ocaḡ āteŧ
6. ocaḡlar tūr-ı müsādan yaḡar beñzer çerāḡı kim
dıraḡt-ı sīmden étmiŧ 'ıyān her bir budāḡ āteŧ
7. kızarmıŧ gözleri aḡzı köpürmiŧ çekse zencīre
'aceb midür anı k'olmiŧ çü sevdāyı dimāg āteŧ
8. ne ḡikmetdür ki üstine çıkup āvāzeler eyler
yine kaḡnüs gibi hīzüm dérūben bir kucaḡ āteŧ
9. ŧeb olduḡça yaŧarması gözinden gitmedi ŧem'üñ
ḡodı lā-büd fetīl-ile anuñ başına dāg āteŧ
10. meḡer cānbāzdur her ŧeb çerāg-ile gelür bezme
ḡōŧ oynar rīsmān üzre sürüp pāyine yaḡ āteŧ
11. ayās olasıñ éy dil degüldür ŧem'-i bezm ancaḡ
ki anuñ gibi her yérde yaḡupdur çok çerāg āteŧ
12. uçup uçup gider göge ŧerer kıŧ leŧkeri ḡālin
meḡer bildürmeḡe çarḡa anı almıŧ ulāg āteŧ

¹². TY.1000: 21^a – 23^a; Ca'fer Çelebi: *Dīvān*: K 24.

Kaŧıde-i Ca'fer

- 3(b) yérine : perrine , misk : müŧkī .
 4(b) sepīd : sefīd
 7(b) 'aceb midür : 'aceb mi düd .
 9(a) gözinden : gözünün
 11(a) ayās olasıñ : mürebbāsi olan .
 12(b) almıŧ : itmiŧ .
 14(a) olup nūr : alur nūr
 19(b) bulnup : bulınur .
 20(b) bucāg : ocaḡ .
 24(a) baḡr-ı aŧferden : baḡr-ı aḡzardan .
 24(b) miski : müŧkī .
 34(a) ḡodı : düdi.
 38(a) tāc-ı pervīzī : tāc-ı firūzī.
 38(b) 'ālem-i bālāda : 'ālem-i vālāda

13. ‘alemlerden yine aldurmuş altun başlu sancaqlar
‘adū-yı řāh-ile beñzer k’éder rezme yarāğ āteř
14. řehinřeh bāyezīd ol kim anuñ re’yinden olup nūr
fürūğ-ı māh u encümden vérür halka ferāğ āteř
15. ‘anāřır nerdübānıdur revāk-ı adrinüñ bunca
‘ulüvv-i řān-ile anda düşüpdür bir ayağ āteř
16. dil-i rüşen-zamīrinden řafā kesb étدی beñzer kim
néçe hāmı éder puhte néçe şayruyı şağ āteř
17. oyup zindān-ı tennūra ururlar çüb aña her dem
sebük-serlük édüp beñzer ki tutmamış yaşağ āteř
18. başı eflāke érirse ger ‘aceb mi maşbağ-ı řāha
çü hıdmetkār olup anda tutınmışdur turağ āteř
19. eyā řāh-ı cihān beñzer k’olupdur ahruña mazhar
bulınup pertev-i envār-ı luřfuñdan ırağ āteř
20. ki bir kül öksüzi olup düşüpdür halk ocağına
cihānda bulmayup başın şokacağ bir bucāğ āteř
21. urur tomruqlara anı řitā faşlı meger hıffet
édüp devrinde tavrından omış taşra ayağ āteř
22. öñüñde atmağa pervāneler āh oqların aña
sütün-ı şem‘-i tābāna diker zerrīn ābağ-āteř
23. řihābuñ sırrını bildüm süleymān-ı zemān-içün
hevā rehvarına her şeb binüp eyler yarağ āteř
24. diler kim baħr-ı aşferden semek řayd éde řāh-içün
řalar dūd-ı siyāhından simāke miski āğ āteř
25. görinen aħker ü manal degül bezmüñde muşribler
bu şi‘ri başlıya déyü tutupdur göz ulağ āteř
26. nedür ol zülf dūd-ı dil ya bu gülgün yañağ āteř
ve yā hod beyza yérine bürimiş perr-i zāğ āteř
27. ‘acebdür āteř ü penbe arasında yoğ-iken üns
nedür sākī eli penbe nedür altun ayağ āteř
28. ışık olmuş ğamuñdan geh yatur külhan bucağında
gehī tağlar başında seyr éder yalıñ ayağ āteř
29. degül berg-i hazāndan pür riyāz-ı dāmen-i kühsar
tolupdur şevk-i yār-ile derün-ı bāğ u rāğ āteř
30. yaup ‘uřřāın ol dilber ruħından gül derer aғыār
kimine āteř olur bāğ olur kimine bāğ āteř

31. ruḥ u zülfüñ görenler dér nigārā bezm-i ḥüsnünde
olup reyḥāncı sünbüller getürmiş bir kucağ āteş
32. depesinden çıkar dūdı gamuñdan şāh-ı devrāne
şikāyet étmege yakmış başına bir çerāğ āteş
33. görinen gün degül şāhā melekler vaşfuñı eyler
feleklerde anı diñler urup çarḥa kulağ āteş
34. saña ‘arz étmege ḥüsnin şererden zeyn édip ḳodı
éder aşdāğına altun varaḳlardan şıdāğ āteş
35. ‘ināyetler ricā eyler kılar yüz dürlü zārīlig
benüm ḥālūmden añlar çün dil-i şehde ferāğ āteş
36. yanar göynür görüp **ca‘fer** kuluñı vādī-i gamda
cūdā esb-i murādından dil-efgār u yayağ āteş
37. degül bu dūd-ı pīç-a-pīç ölüpdür guşşadan déyü
anuñ yasin tutar şarup başına gök kuşāğ āteş
38. siphri-i māhdan tā kim urına tāc-ı pervīzī
tutuben ‘ālem-i bālāda ḳurmuş ḥōş otāğ āteş
39. sa‘ādet tācı başuñda olup pāyende vü bākī
saña yavuz şananlara ebed olsun turağ āteş

13.

Mefā‘ilün mefā‘ilün fe‘ülün
Hezec+ ---/ + ---/ + --

1. ḳapuñdur ḳible-i erbāb-ı ḥācāt
éşigüñ menba‘-ı ehl-i se‘ādāt
2. bizüm-le şoḥbeti te’ḥīre şalma
bilürsin çünki *fi’t-te’ḥīri āfāt*
3. şifādur la‘l vü çeşmi hikmetü’l-‘ayn
rumūz-ı ḡamzesi şem‘-i işārāt
4. çü vaşlı va‘desin ferdāya şaldı
çağırur cān ü dil heyhāt heyhāt
5. lebüñ vaşf eylese **ca‘fer** gören dér
zihī şirīn ma‘ānī ter ‘ibārāt

¹³. TY. 1000: 23^b; Ca‘fer Çelebi: *Dīvān*: G.11.

Ġazel-i Ca‘fer

- 3(b) şem‘-i işārāt : şerḥ-i işārāt
4(b) çağırur : çağırdı

14.

Fā' ilātün mefā' ilün fa' lün
Ḥafif^h + + - -/+ - + - /+ + -

1. vaşluñı vérmē cāna begcügezüm
şatma cānı cihāna begcügezüm
2. kuluñuz devletüñde ḥōş geçelüm
böyle qalmaz zemāne begcügezüm
3. gerek öldür beni gerek dirgür
kul senüñdür baña ne begcügezüm
4. der-miyāndur dü 'ālemüñ vārı
seni bir kez kucana begcügezüm
5. **ca'ferüñ** qaşdı vaşf-ı ḥüsnüñdür
şi'r arada behāne begcügezüm

15.

Fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün
Ḥafif+ + - -/+ - + - /+ + -

1. maraž-ı 'aşkı gör şifā yérine
alıgör derdini devā yérine
2. baña sevdā-yı zülfüñ āḥīr-i kār
kara çul géydürür 'abā yérine
3. sīnemüñ sırrı fāş olur yohsa
çāk éderdüm tenüm qabā yérine
4. baqmadan yüzüme geçüp gitme
sög begüm bāri merḥabā yérine
5. müft mesken şanur cihānı kişi
naqd-i 'ömrin vérür kirā yérine

16.

Mef' ülü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün
Muzāri' - - + / - + - + / + - - + / - + -

1. cān u cigerde oynadı tūr-i cefā meded
yāy oldı qāmetüm éy qaşı yā meded

¹⁴. TY.1000: 23^b; Ca'fer Çelebi: *Dīvān*: G.129.
velehu

4(a) 'ālemüñ vārı : 'ālemüñ cānı .

¹⁵. TY.1000:23^b - 24a; Kemāl Paşazāde: *Dīvān*:bu şiir divānda yok.
Kemāl Paşazāde Goft

¹⁶. TY.1000:24^a-24^b.
Fevri

2. boynuna alma mazlememi kākülün gibi
öldürme hecr-ile meded éy pür-cefā meded
3. hecr-i lebünle geldi meded cānum aǧzuma
‘İsī nefeslik ét yetiş éy dilrübā meded
4. göñlüm hişārın aldı meded leşker-i belā
hıfz ét vilāyetün meded ériş şehā meded
5. **fevrī**-yi zār u haste-dile éy tabīb-i cān
vaşluñla çāre eyle be-ḥaḳḳ-ı ḥudā meded

17.

Mefā‘ilün mefā‘ilün fe‘ülün
Hezec+ --- / + --- / + ---

1. yüz ur ḥaḳḳa ki ol dergāh yéǧdür
ḳo dünyā beglerin allāh yéǧdür
2. bu ḥalkuñ şem‘-i berḳ-i pertevinden
baña zulmetde nūr-ı māh yéǧdür
3. hele ben bildigüm bezm-i cihānda
sürürından fiǧān u āh yéǧdür
4. bu ṭā‘at-bīn mürā’ī şūfīlerden
suçına mu‘terif gümrāh yéǧdür
5. tevekkülsüz ṭarīḳ-i ‘aşḳa girme
bu yolda **fevrīyā** hem-rāh yéǧdür

18.

Mef‘ülü fā‘ilātün mef‘ülü fā‘ilātün
Muzāri‘ - - + / - + - - / - - + / - + - -

1. bu ṭāḳ-ı lāciverdī zer-beft otaǧuñ olsun
mıhr-ile māh öñüñce iki şolaǧuñ olsun
2. çarḥ-ı berīne hem-ser olup livā-yı ‘adlün
ser-menzil-i sa‘ādet dāyim ḳonaǧuñ olsun
3. a‘dā-yı bed-nihāda ‘azm-i sefer ḳılıcaḳ
tīǧ-i zafer yanuñca yalıñ yaraǧuñ olsun
4. sultān-ı baḥr ü bersin devlet serīri üzre
her dem nesīm-i [himmet] çāpük ulaǧuñ olsun

¹⁷. TY.1000:24^b.- 25^a.

‘Ubeydī Rāst

¹⁸. TY.1000: 25^a; ‘Ubeydī: *Dīvān*: G. 225.

1(b) öñüñce : yanuñca .

3(b) yanuñca : elüñde.

4(a) sultān-ı baḥr ü bersin : sultān-ı kāmrañsın

5. luṭf ét ‘ubeydīnūñ gel uyar murādı şem‘in
bu tekye-i cihānda yanar çerāguñ olsun

19.

Mefā‘ ilün fe‘ ilātün mefā‘ ilün fe‘ ilün
Müctess+ - + - / + + - - / + - + - / + + -

1. ḥadeng-i ğamzesine sīnede nişāne arar
o kaşu yā beni öldürmege behāne arar
2. dēdüm ḥaṭṭuñ içinde göñül ḥālūñi gözler
dēdi hemīşe murğ ğubār içinde dāne arar
3. oḳuñ ki tende gezer cān-ile dili beñzer
şu bir misāfire kim şehr içinde ḥāne arar
4. egerçi urmağ-içün gelmediyse cān naḳdin
derūn-ı sīnede ğamzeñ ḥadengi yā ne arar
5. ‘ubeydī bu ğazelūñ levḥ-i ḥātıra yazsun
şu kim zemānede bir şı‘r-i ‘aşıkāne arar

20.

Mef‘ ulü fā‘ ilātü mefā‘ ilü fā‘ ilün
Muzāri‘ - - + / - + - + / + - - + / - + -

1. nāz eyle çünki vardur eyā serv-i gül-‘izār
gül-zār-ı ğamda bencileyin bülbülūñ hezār
2. sultān-ı ‘aşkam oldı şerār-ile dūd-ı āh
altun beñeklü üstüme bir çetr-i zer-nigār
3. şol kanlu kanlu dāğ-ile bu cism-i nātüvān
şāh-ı belāya oldı bir altun beñeklü zār
4. esrār-ı ‘aşkuñ añlayalı ḥāletin şehā
terkīb-i cismüm eyledi bād-ı fenā ğubār
5. kimdür **figānī** dērseñ eyā ḥüsrev-i cemāl
bir dert esīri ‘aşq-ile ferhād-ı rüzigār

19. TY.1000: 25^a-25^b; ‘Ubeydī: *Dīvān*: G. 47.
3(b) şu : şu
3(b) beñzer: vezni bozduğı için çıkarıldı.
4(a) egerçi : eger ki .

20. TY.1000:25^b; Figānī ve Dīvānçesi: G.17.
Figānī Rāst
2(b) altun beñeklü : şahrā-yı ğamda.
4(a) ḥāletin : ḥayretin.
5(a) ḥüsrev-i cemāl : ḥüsrev-i zemān

21.

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + - -

1. dāğ-ı miḥnetle beni öldürse ol gül-pîrehen
lâle-veş şarsun baña 'aşk ehli bir kanlu kefen
2. şan'at-ı 'aşkı iletdüm başuma éy seng-dil
kankı taş katıysa ursun başın aña kühken
3. yâri gönlekcek görüp seyr éttidügin eller dédi
gör nice düşmiş-dürür gül hırmeni üzre semen
4. dâne-i 'ömrin kişinüñ cem' éder cevcev kıomaz
kızlık eyler 'âlemi âḥir bu çarḥ-ı pîrezen
5. pâdişâh-ı mülk-i ma'nîdür **figânî** dér gören
şi'r-i pür-süzum göreydi hüsrev-i şîrîn-dehen

22.

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + - -

1. cā-be-cā éy sîm-ten cismümde dāğ-ı ḥün-feşân
atlas-ı zerd üstine altun beneklerdür hemân
2. şâh-ı 'aşkam oldı âfâk içre éy ḥurşîd-ḥad
dūd-ı âhum üstüme bir lâciverdî sâye bân
3. gitdi nâlem 'arş kandîlin çıkup uyarmağa
dūd-ı âhum anuñ önünce götürdi nerdübân
4. yérde gökde zerre-veş şabr u qarârum kıalmadı
görmeyelden gün yüzüñ[i] éy meh-i nâ-mihri-bân
5. éy **figânî** bu géce sevdâ-yı zülf-i yâr-ile
dūd-ı âhum başın alup göklere oldı revân

²¹ TY.1000:25^b-26^a.

Gazel Ḥayâlî'ye ait olmasına rağmen mecmû'ada Figânî başlığı altında verilmiştir.
Ḥayâlî Bey: *Dîvân*: G.51, S.323

2(a) başuma : başa ben .

2(b) ursun : dögsün , başın : baş.

5(a) dér gören : derdi ger.

5(b) hüsrev-i şîrîn-dehen : hüsrev-i şîrîn-suḥan.

²² TY.1000:26^a; Figânî ve Dîvânçesi: G.63.

1(a) cismümde : sînemde

4(b) görmeyelden : göreliden

5(a) bu géce : dün gece .

23.

Mef'ülü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün
Muzāri' -- + / - + - + / + -- + / - + -

1. burc-ı şerefde gün gibi hüsnuñ bula kemāl
eksüklüğünü görmeyelüm éy kaşı hilāl
2. ğam pisterinde cān vérüben cān alur göñül
éy cān tabībi gel yetiş ayruksı oldu hāl
3. bildüm fenāya varacağun çār 'unşuruñ
kaddi hamīdem éy kaşı yā oldu aña dāl
4. ğam pütesi-durur bedenim anda naqd-i cān
sūzun şerārı ahkeri-ile olundu kāl
5. fāl açdum édi éy yüzi muşhaf añup kaddüñ
geldi elif **figānī**ye oldu huçeste fāl

24.

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün
Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. ağlamazsa beni bir dem acıyup dīdelerüm
göreyin çursun iki gözine hūn-ı cigerüm
2. yerden üstün ola gerdün göreyin haşre degin
ki cihān içre hemān üstüme oldur dönerüm
3. görinen şanma şafağ dün gece çarhuñ éy meh
yüzünü kana yudı sille-i āh-ı seherüm
4. cān vérüp cān alıyor pister-i miñnetde göñül
ağlasun añın-içün kanı yudam dīdelerüm
5. ğam-ı hecrüñ-ile **figānī** rüh-ı zergün oldu
dağı meyl étme misin aña eyā sīmberüm

25.

Mef'ülü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün
Muzāri' -- + / - + - + / + -- + / - + -

1. hālūñ ğamıyla tāzeledüm sīne dāğını
yağdum dil ehlinüñ o söyünmüş çerāğını

²³. TY.1000:26^a-26^b; Figānī ve Dīvānçesi: G.46.
1(a) hüsnuñ bula : bul hūsn ile

²⁴. TY.1000:26^b; Figānī ve Dīvānçesi: G.56.
2(b) hemān : benüm
4(b) yudam : yuduban .

²⁵. TY.1000:26^b-27^a; Figānī ve Dīvānçesi: G.94.
4(a) 'azm-i sefer éden : 'azm-i sefer kılan .
5(b) bezm-i fenāda : deşt-i belāda , cem : cān.

2. başın elinde gördi bu bezm-i zemānede
her kim ki içdi cām-ı muḥabbet ayağını
3. fenn-i cefāda zülfüne éy dil belī déyüp
mengüş-ı yār tıtdı öñinde ҡılağını
4. tātār-ı zülfı yādına ‘azm-i sefer éden
kūy-ı belāda eylesün evvel ҡonağını
5. görsem **figānī** cām-ı mey içre ḥabāb-ı āl
bezm-i fenāda yād éderem cem oṭāğını

26.

Mef'ülü mefā'ülü mefā'ülü fe'ülün
Hezec - - + / + - - + / + - - + / + - -

1. ruḥsārelerüñ zülfüñ içün étdi şehādet
bir dīni ҡaradur ki éder şemse ‘ibādet
2. ‘anḳā-yı dilüm seyr-i cihāne heves étmez
menzilgeh olalıdan aña ҡāf-ı kanā‘at
3. bir gün sen eger külbe-i aḥzānuma gelseñ
éy sevr muḳarrer ҡopar ol demde ҡıyāmet
4. şol ḥükm-i hümāyün cemālüñdeki zülfüñ
‘anber-ile yazılmış iki tuḡrā-yı melāḥāt
5. ‘ālemde bu beş beytüñle ҡal‘a-yı şı‘re
urduñ be **figānī** yine bir töp-ı belāḡat

27.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün
Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. vādī-i ḡamda benem mecnūn gibi nā-şād olan
bīsütün-ı ḡamda dil tıflı-durur ferhād olan
2. vāmıḳ ü ferhād ü mecnūn ancaḳ añlar ṭavrımı
bilür üstāduñ cihānda ҡadrini üstād olan
3. cām-ı mey tesbīḥüm ü meyhāneler beytü‘l-harem
nām-ı dilberdür zebānumda hemān evrād olan
4. mescid olmaz ise zāhid ḥāzıra meyhāne līk
neylesün n’etsün cinānı dilrubādan yād olan

²⁶. TY.1000:27^a; Figānī ve Dīvānçesi: G.4.
3(b) demde : günde .
4(b) tuḡrā-yı melāḥāt : ‘unvān-ı melāḥāt.

²⁷. TY.1000:27^b; Figānī ve Dīvānçesi: G.64.
2(a) ṭavrımı : derdümi .
4(a) ḥāzıra meyhāne līk : ḥāzıruñ meyhānedür .
4(b) cinānı dilrubādan : cenāb-ı dilrubādan .

5. éy **figānī**ye naṣīḥat eyleyen gel fāriḡ ol
pīr pendini eslemez rüsvā-yı mader-zād olan

28.

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. gerçi bülbüldür figān étmekde üstādum benüm
līk başmışdur anı éy ḡonce feryādum benüm
2. şol kadar seyr étmişem 'aşkuñ beyābānında kim
kendü şeh[rümde] bilür bir kişi yok adum benüm
3. gördüğünce 'āşık-ı üftādesin tırılmaz kaçar
ādem olmaḡdan ḡalbdır ol perī-zādum benüm
4. şol kadar seng-i sitem urduñ dil-i mecrūḡuma
döymeye taşdan temürden olsa bünyādum benüm
5. pīr olası nev-cevānuñ ḡoma elden ḡaddüni
toḡru yoldur éy **figānī** saña irşādum benüm

29.

Mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün

Muzāri' - - + / - + - + / + - - + / - + -

1. vérdüm dehān-ı dilbere dil ḡā'ibāne ben
miḡdār-ı zerre görmedin andan nişāne ben
2. meclisde la 'l-i dilberi öpmek dilerse cām
ḡanını şu yérine içem ḡana ḡana ben
3. bezm-i belāda şem 'üñ özi göyinür baña
süz-ı derūnum aḡlar-isem yana yana ben
4. saçdum ümīd ḡākiye toḡm-ı sirişkümi
ḡāl-i 'izār-ı yāri görüp dāne dāne ben
5. 'avn-i ilāḡ rehber olursa **figānīyā**
mülk-i süḡanda beglük édem ḡüsrevāne ben

28. TY.1000:27^b-28^a; Figānī ve Dīvānçesi: G.54.

velehu

- 1(b) līk : şimdi .
2(a) seyr étmişem : seyr eyledüm .
4(b) döymeye : dönmeye .
5(a) ḡaddüni : dāmenüñ .
5(b) yoldur : sözdür.

29. TY.1000:28^a; Figānī ve Dīvānçesi: G.60.

- 3(a) göyinnür : görünür .
4(a) saçdum : ekdüm .

30.

Mef'ülü mefâ'ilün mef'ülü mefâ'ilün
Hezec - - + / + - - - / - - + / + - - -

1. ne âteş ü bād ü ne āb ü gil édüm cānā
sen serv-i hevā-bahşa ben māyil édüm cānā
2. daḥı gili ferhāduñ olmamışdı taḥmīr
ben rāh-ı meşakḳatde pā-der-gil idüm cānā
3. 'ālemde henüz adı yād olmadın engūruñ
ḥümḥāne-i vaḥdetde ben ḳanzil édüm cānā
4. leylāye henüz mecnūn olmamışdı meftūn
ben vādī-i ḥayretde lā-ya 'ḳil édüm cānā
5. 'aşḳ eyledi āvāre ben ḥayretīyi yoḥsa
her ḥidmete cān-ile müsta'cil édüm cānā

31.

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün
Hezec + - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. şerār-ı nār-ı āhumdur başumda efser-i devlet
gubār-ı ḥāk-i pāyuñdur gözüme sürme-i 'izzet
2. muḥabbet bezminüñ zevḳ ü şafāsın alımazdum ger
baña esrār-ı 'aşḳuñ vérmese fi'l-cümle keyfīyyet
3. taḥībā yazmamış gördüm şifā ḳānūn-ı ḥikmetde
göñül bīmārına yine şarāb-ı 'aşḳ-imiş şerbet
4. muḥabbet âteşinde gel ḳo yansun cānı 'uşşāḳuñ
mübārek olsun éy zāhid saña var gülşen-i cennet
5. bugün bu mülk-i vaḥdetde ferīd-i 'ālem olurduñ
eger éy ḥayretī saña ferīdī eylese himmet

³⁰. TY. 1000:28^a-28^b; Hayretī : *Dīvān*: G.1.

Ġazeliyāt-ı Ḥayretī

4(a) henüz : daḥı .

³¹. TY.1000:28^b; Ḥayretī : *Dīvān*: G.26.

1(a) şerār-ı nār-ı āhumdur : şerār-ı nār-ı 'aşḳuñdur .

1(b) gözüme : gözümde .

4(b) saña var : saña ol .

32.

Mefā' ilün mefā' ilün fe' ülün
Hezec+ --- / + --- / + ---

1. ayağũñ toprağı sertācumuzdur
éşigũñ 'arşumuz mi' rācumuzdur
2. bulaldan 'ışkıñũñ gencīnesini
bu nüh şīşe bizüm umacumuzdur
3. nice olsun göñül mülki 'imāret
harāmī gözlerũñ yağmācumuzdur
4. harābāt erlerinũñ hāk-i pāyi
bizüm éy **hayretī** sertācumuzdur

33.

Mef' ülü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün
Muzāri' - - + / - + - + / + - - + / - + -

1. olsam nola oquña nişān éy kaşı kemān
meydān-ı gamda kaldı tenümde bir üstüh^vān
2. açmañ füsürde-dillere tōmār-ı şī' rümi
gül defteri açılmaz iñen olicağ hazān
3. yügrügi olana yine meydān-durur bu gün
gelsün bu esb-i tab'um-ile étsün imtiḥān
4. dāğ-ı gamuñ tenümde siperdür çü gam degül
ger ta'ñ taşın ata baña cümle cihān
5. gam yéme her taraftan atılursa saña taş
sen şāḥ-ı mīvedār olıgör **hayretī** hemān

34.

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün
Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. éy déyen ḥālũñ nedür bī-çāre dilberden cüdā
bülbülün ḥāli n'olır dér gül-i terden cüdā
2. zerreyem kim āfitābumdan ayırdı rüzgār
bendeyem kim düşmişem dergāh-ı serverden cüdā
3. gözüme 'ālem karañu olsa tañ mı dōstlar
merdüm-i çeşmüm olupdur dīde-i terden cüdā

³². TY.1000:28^b-29^a; Hayretī : *Dīvān*: G.87.

³³. TY.1000:29^a-29^b; Hayretī : *Dīvān*: G.364.

4(b) cümle : cümleten.

5(a) atılursa : atarlarsa .

³⁴. TY.1000:29^b-30^a; Hayretī : *Dīvān*: G.4.

1(a) n'olır dér : n'ola dırsın .

4. hıdmetüñden bendeñi redd étme şāhum kıl kerem
kanbere lāyık degüldür k'ola haydardan cüdā
5. yéryüzinüñ ser-te-ser 'arz étsele serverligin
hey ma'āza'llāh gerekmez baña bu derden cüdā
6. eksük olmasun başumdan hāk-i pāyüñ bir nefes
tāc-ı devletdür ilāhī eyleme serden cüdā
7. tañ mı bir gün bende-i maqbülüñ [olsa] **hayretī**
ehl-i diller görmememişdür devleti erden cüdā

35.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. rāzīyam kıl bu ten-i pejmürdeyi cāndan cüdā
yā ilāhī eyleme tek cānı cānāndan cüdā
2. ān-ı vāhıdde elif kıddüm benüm gam nün éder
eylese devrān eger bir dem beni andan cüdā
3. éy perī pervā yémez pervāne per yandurmadan
olmasun bir pāre tek şem'-i şebistāndan cüdā
4. haste cānı derd-i yār éder diyār-ı gamda hūş
olmasun gurbetde bu dermānde dermāndan cüdā
5. éy birāder ağlamakdan çıkdı gözden **hayretī**
fi'l-meşel ya'kūba döndi şāh-ı ken'āndan cüdā

36.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. éy déyen hālün nedür ol şāh-ı hūbāndan cüdā
n'ola dérsin bendenüñ aḥvāli sulṭāndan cüdā
2. bī-vücūdam zerre-vār ol mihr-i 'ālem-tābsuz
kadri yok bir mūr-ı nāçizem süleymāndan cüdā
3. gözüme 'ālem karañu sensüzün éy nūr-ı 'ayn
merdüm-i dīdemsin olma çeşm-i giryāndan cüdā
4. incinüp dil vazgeldüm dér şanemler sevmeden
küfri ezberden oğur ol nā-müselmāndan cüdā

³⁵. TY. 1000:30^a; Hayretī : *Dīvān*: G.5.

2(a) benüm : eger .

4(a) derd-i yār éder : derd-i yār eyler .

5(a) ağlamakdan : ağlamakla .

³⁶. TY.1000:30^a-30^b ; Hayretī : *Dīvān*: G.6.

3(a) 'ālem : cihān , karañu : karañudur , sensüzün : sensüz.

5. geçmek istersin ğam-ı cānāndan éy **ḥayretī**
bir nefes olur mı andan tende cān andan cüdā

37.

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün
Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. éy raķīb étdüñ beni ol nā-müselmāndan cüdā
göreyin kim olasın şoñ demde īmāndan cüdā
2. gerçi pervāne yaķīn olsa çerāġa per yaķar
cān yaķar pervāne düşse şem'-i tābāndan cüdā
3. oluban cānā kara zülfüñ gibi cān bī-ķarār
dil perīşān olur olsa sen perīşāndan cüdā
4. ḥaylī merdümlük degül mi ğam deminde bir nazār
olmadın ḥālūñ ḥayālī çeşm-i giryāndan cüdā
5. itlerüñle eglenür her dem ķapuñda **ḥayretī**
üñs édinmiş olıma bir laḥza yārāndan cüdā

38.

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün
Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. içdüġüm ķandur şarāb-ı la'l-i cānāndan cüdā
yédüġüm ğamdur müdām ol mīve-i cāndan cüdā
2. gözüme her ġonce zehr-ālūd bir peykān gelür
seyr-i gülzār étsem ol gül-berg-i ḥandāndan cüdā
3. bārgāh-ı 'aşķ kim dīvāneler dīvānidur
étme ben dīvāne yā rab bu dīvāndan cüdā
4. mużtarib-ḥālem bir ehl-i dilden ayırdı felek
döndüm ol māḥīye kim mevc étdi 'ummāndan cüdā
5. **ḥayretī**yi āsitān-ı yārdan devr étdi dūr
bülbül-i ġüyā durur ġüyā gülistāndan cüdā

³⁷. TY.1000:30^b; Ḥayretī : *Dīvān*: G.7.
2(a) yaķīn : ķarīb .
2(b) pervāne : bir pāre .
4(b) olmadın : olmadı .

³⁸. TY.1000:30^b; Ḥayretī : *Dīvān*: G.8.
2(a) zehr-ālūd bir peykān gelür : bir peykān-ı zehr-ālūd olur .
3(b) dīvāne : dīvāneyi .

39.

Mef'ülü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün

Muzāri' - - + / - + - + / + - - + / - + -

1. yaꞥduꞥlarıñı cānumı éy cān unutma hā
yıkduꞥlarıñı göñlümi her ān unutma hā
2. ben bende eşigüñde neler çekdüm añma āh
'ālem-durur bu éy şeh-i hūbān unutma hā
3. ben hasteye lebüñ vére her dem cevāb-ı telḥ
ağyāra şuna çeşme-i ḥayvān unutma hā
4. yıllar geçe bu bülbül-i nālān añılmaya
éy yüze gülüci gül-i ḥandān unutma hā
5. éller kapuñda güñ gibi rif'atde dāyimā
ben sāye gibi ḥāk-ile yeksān unutma hā
6. kapuñdan ére ka'be-i maꞥşūdına raꞥīb
ben cānumı édem saña ḥurbān unutma hā
7. ḥ^vān-ı vişālüñe şuna el éller ola aç
bu **ḥayretī**-i vālih ü ḥayrān unutma hā

40.

Mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

Hezec + - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. cihān ḥalkımı hep bendeñ bu fānī mülki yurduñ tüt
geçüp 'izzet serīrinde sa'ādetle oṭurduñ tüt
2. édüp kavş-i kuzah gibi dü-tā ḳaddini a'dānuñ
çeküp rüstem kemānını bugün şīrāne ḳurduñ tüt
3. şınup peymāneñ āḥir dökilür cür'a gibi ḳanuñ
ne aşşı devrüñi dāyim şafā bezminde sürdüñ tüt
4. düşüp ḥayret fezāsına édüp bīhūde nālişler
bülend-āvāz ile yazıda şehbāzuñ uçurduñ tüt
5. elinden rūzgār-ı zūrḳāruñ ḳurtuluş yokdur
hezārān pençe-i pülādı bir lu'b ile burduñ tüt
6. sürüp cümle murādātı çıkar meydān-ı ḥātīrdan
cihān içinde yıllarla murād atını sürdüñ tüt
7. vücüduñ meskenet yolında gel éy **ḥayretī** ḥāk ét
hevā ile néçe yıl yel gibi yeldüñ yöpürdüñ tüt

³⁹. TY. 1000:31^a-31^b; Ḥayretī : *Dīvān*: G.14.

velehu

⁴⁰. TY. 1000:31^b-32^a; Ḥayretī : *Dīvān*: G.22.

41.

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + - -

1. eylesem tañ mı kilāb-ı kūy-ı cānān ile baḥş
şimdi mi étdügi var yārān yārān ile baḥş
2. ehl-i 'irfān ile düştükçe ne var baḥş eylesem
vaḳt olur mūr-ı za'if eyler süleymān ile baḥş
3. başladuñ alduñ belā ğavġāya uğraduñ hemān
'arif iseñ eyleme bi'llāh nādān ile baḥş
4. ehl-i 'aşka fāriġ ol ulaşma gel éy müdde'ī
édemez zāġ u zaġan murġ-ı hōş-elhān ile baḥş
5. yola biz de kāyilüz kim incinürdi éy **ḥayretī**
eyleseñ fi'l-cümle [ger] yol-ile erkān-ile baḥş
6. itleriyle éy göñül ḥaddüñ degüldür ço cedel
étme bir dīvānesin erbāb-ı dīvān-ile baḥş
7. ehl-i 'irfān-ile yokdur baḥşümüz éy **ḥayretī**
kaṭrayuz biz étmezüz deryā-yı 'ummān-ile baḥş

42.

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + - -

1. éy güzellik mısrına sultān olan sultān murād
bende-i maḳbülüñ olmaḳdur hemān senden murād
2. yādlarla āşinā olsañ kayırmaz dōstum
tek kerem kıl ġāh geh ben āşināñı eyle yād
3. ādemīce bir cuvāncuḳsın kerem kıl eyleme
éy perī-peyker iñen her ehrimenle ittiḥād
4. cān vérüp derd al dilā bāzār-ı ġamda étmedin
bu metā'-ı 'ömrüñi dellāl-ı dehr āḫir mezād
5. **ḥayretī** başumdaġı key tāc-ı zerrīnüm-durur
şāh-ı 'aşkam ben ne müflisdür yanumda keyḳubād

⁴¹. TY.1000:32^a; Ḥayretī : *Dīvān*: G.30.

2(a) ne var : n'ola .

3(a) başladuñ : başuñna .

5(a) ḥayretī : faḳīh .

⁴². TY.1000:32^a-32^b; Ḥayretī : *Dīvān*: G.39.

1(a) mısrına : mülkine .

5(a) başumdaġı : başumdaki .

43.

Mefā' ilün mefā' ilün fe' ülün
Hezec+ --- / + --- / + --

1. dilersen k'ola cānuñ mülki ābād
ululanma şaķın éy ādemī-zād
2. ululandığı için serv-i serkeş
başına her nefes toprak şaçar bād
3. ululandığı için bīsütünüñ
yüridi üstine yol kesdi ferhād
4. ne deñlü alçaķ uçsa murğ-ı çāpük
geçer boynına nāgeh dām-ı şayyād
5. ululanmaķ düşer mi **hayretī** hīç
bir avuç āb ü hāk āteş ü bād

44.

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün
Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. ben gedā édinmişem tāc u kabāyī bir nemed
çarķ-ı atlasdan baña yegdür fenāyī bir nemed
2. hırķa-i sālūs-ile tāc-ı riyādan geçmişem
baña besdür 'ālem içre éy mürāyī bir nemed
3. dāmenin destümden anuñçün kıomazam kış u yaz
kişiden şavar néçe dürlü belāyı bir nemed
4. anuñ için bir nemedsüz olımaz abdāllar
pādişāh eyler benüm şāhum gedāyı bir nemed
5. kalbi şāf olmayıcaķ āyīne-i şāfī gibi
geymese éy **hayretī** her bir mürāyī bir nemed

45.

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün
Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. yine istikbāle çık éy cān ki cānānum gelür
yine pāk ét hāneñi éy dil ki mihmānum gelür
2. éy müje cārū çeküp éy göz gülāb-efşānlığ ét
yolları pāk eyleñ ol pākīze-dāmānum gelür

⁴³. TY. 1000:32^b; Hayretī: *Dīvān*: G.43.

⁴⁴. TY. 1000:32^b-33^a; Hayretī: *Dīvān*: G.44.

⁴⁵. TY. 1000:33^a-33^b; Hayretī: *Dīvān*: G.53.

2(a) gülāb-efşānlığ ét : gül-efşānlığ idüp .

3. yéridür karşı çıkarsa gözlerüm merdümleri
karşudan biñ nâz-ile luţf ıssı sultānum gelür
4. nükhet-i pīrāhen-i vaşl érdi cān ya‘kūbına
éy birāder gālibā ol şāh-ı ken‘ānum gelür
5. gözlerüñ aydın yine éy **hayretī**-i tīre-rūz
ol ayağı toprağı kühl-i şifāhānum gelür

46.

Mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün
Muzāri‘ – – + / – + – + / + – – + / – + –

1. yā rab bu mürde cisme yine cān kaçan gelür
ya‘nī belālu cānuma cānān kaçan gelür
2. kurtarmağa fakīrini zulm-i zemānededen
ol ‘adl ü dād şāhibi sultān kaçan gelür
3. gam-dīde dīdesine bu miñnet-keşīdenüñ
ol izi tozu kühl-i şafāhān kaçan gelür
4. olup güşāde yā der-i dārü’ş-şifā-yı ‘ıyd
cān ü gönül marīzine yine dermān kaçan gelür
5. cān gülşeninde açılıp éy dil gül-i murād
biñ gunc-ile o gonce-i handān kaçan gelür
6. gördükçe **hayretī**-i garībi kaçan güzel
bilmez miyüz bu yollara yārān kaçan gelür
7. cān hānesi kaçan tola envār-ı şevk-ile
cān bezmine o şem ‘-i şebistān kaçan gelür

47.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün
Remel + + – – / + + – – / + + – – / + + –

1. her nefes hem-dem-i zāğ ol yüri elden ne gelür
‘andelībūñden ırağ ol yüri elden ne gelür
2. beni yakmağa od ol meclisini yādlaruñ
müstenīr eyle çerāğ ol yüri elden ne gelür
3. gam degül ben öleyin derd-i firāk-ile şehā
sen hemān dünyede şağ ol yüri elden ne gelür

⁴⁶. TY. 1000:33b-34^a; Hayretī : *Dīvān:G.54*.

4(a) ‘ıyd : gayb.

4(b) Vezin gereği “**yine**” çıkarıldı.

6(b) yollara : yirlere .

7(a) cān : dil .

⁴⁷. TY. 1000: 34^a; Hayretī : *Dīvān:G.55*.

4. kanda seyr eyler iseñ eyle hemān gül gibi tek
alını açuğ yüzi ağ ol yüri elden ne gelür
5. zāg-ile tıldı cihān gülşeni çün **hayretiyā**
bülbul-i bāg-ı ferāg ol yüri elden ne gelür

48.

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. 'aşka kul olalı bu gönüm halāyıkdan kaçır
merd olan nā-mahrem-ile āşinālıkdan kaçır
2. rişte-i peyvende süzen gibi göz dikme gönül
şanki 'ıśī-i mücerreddür 'alāyıkdan kaçır
3. künc-i fūrkatde ğam-ı dilberden olmaz dil berī
kişi ğurbetde kaçan yār-ı muvāfıkdan kaçır
4. 'āşık incinse cefādan bil şafādan dūr olur
yār 'āşıkdan kaçan kaçsa yaraşıkdan kaçır
5. ittiḥād-ı ma'nevī kesb édegör éy **hayretī**
şuretā maḥbūb olan elbette 'āşıkdan kaçır

49.

Meḫ'ülü fā' ilātü meḫ'ülü fā' ilün

Muzāri - - + / - + - + / + - - + / - + -

1. luṭṭ ét unutma bendeñi himmet zemānıdur
kim fevt olur efendi bu fırsat zemānıdur
2. hengām-ı 'ıyş u mevsim-i şādī érişdi gel
koma beni 'ināda 'ināyet zemānıdur
3. tīmār eyle derdüme éy cān ṭabībi kim
tīmār olan gönüllere şıḫḫat zemānıdur
4. āfāk içinde her kişi ḫōş-dil-i fakīrdür
koma marīz-i fāka ifākat zemānıdur
5. ol destgīr kaldı ayaklarda **hayretī**
şāhum 'alīlik eyle mürüvvet zemānıdur

⁴⁸. TY. 1000: 34^a- 34^b; Ḥayretī : *Dīvān*:G.59.
2(a) dikme : dikmez .
4(a) şafādan dūr olur : vefādan dūrdur.

⁴⁹. TY. 1000: 34^b; Ḥayretī : *Dīvān*:G.68.
3(b) tīmār : bīmār .
4(a) fakīrdür : fakīri de .

50.

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + - -

1. āfitābum gün gibi 'arz-ı cemāl ét günde bir
sāye-veş gam zulmetin gel pāy-māl ét günde bir
2. gündüzüm sensüz şeb olmışdur gel éy gül yüzi nūr
baña bu fırsat şebın rüz-ı vişāl ét günde bir
3. vaşl-ile ben kara günlünüñ günin 'ıyd eyleyüp
kāmetin ağıār-ı bed mihrüñ hilāl ét günde bir
4. derd-i hecr-ile meded öldüm ben éy 'ısi- nefes
gel benüm her bir demüm bir mäh ü sāl ét günde bir
5. komasun bīdār hecr-ile dād étsün saña
hayretī ol şāh-ı hüsne 'arz-ı hāl ét günde bir

51.

Mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

Hezec + - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. yaraşmaz saña gel ağıār-ile yār olma sultānum
gül-i bāğ-ı cinānsın hem-dem-i hār olma sultānum
2. yazılmaz naqş mermerde yaraşmaz her gönül derde
yigitsen degme nāmerde taleb-kār olma sultānum
3. saña éy yüzi tābende geçinür her kişi bende
şakın nāgāh bir bende-i giriftār olma sultānum
4. boyuñ servine érmez el saña el şunmasun engel
olur olmaz pelīde gel hevādār olma sultānum
5. bugün nūr-ı ilāhisin **uşulīnūñ** penāhısın
güzeller pādişāhısın cefākār olma sultānum

⁵⁰. TY. 1000: 34^b; Hayretī : *Dīvān*:G.69

2(a) gül yüzi nūr : gün yüzlü yār .

2(b) fırsat : fūrkat .

4(a) hecr-ile : hecrüñle .

5(a) bīdār : bīdād , hecr-ile : hicrān ile.

⁵¹. TY. 1000:35^a; Uşulī: *Dīvān*:G.91.

Uşulī Rāst

2(a) yaraşmaz : düşmez .

3(a) yüzi tābende : mäh-ı tābende .

52.

Fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün
Remel+ + -- / + + -- / + + -- / + + --

1. sözlerüñ eşideli bağı delindi güherüñ
gün yüzüñ 'arz olalı yıldızı düşdi kamerüñ
2. géceler māni' olur nāleye kūyuñda raķīb
göreyin kim oķuna uğraya āh-ı seķerüñ
3. gündüzin bilüñi ķuca géceler mār-şıfat
genc-i vaşluñ şaķınur başuñ ucında kemerüñ
4. beni öldürmege bir ğamze yeter pinhāñı
ittifāķ eylesün iki de bir şīvelerüñ
5. gerd-i rāhuñ koyuban kuħle nazār eyler-ise
gözine ĩura **mesīħī** ķuluñuñ ĩāk-i derüñ

53.

Mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün
Hezec+ --- / + --- / + --- / + ---

1. ne ķanlar dōkdüğin 'arz étse çeşmüm yāre āl añlar
tenüm ğamdan hilāle dōndi dērsem [bir] ĩayāl añlar
2. gözüm merdümlerüñ 'aksi düşmişdür leķāfetden
ruħuñ mir'ātına nāzır olanlar anı ĩāl añlar
3. belā bezminde zār olsam 'aceb mi ķeng ü nāy āsā
ķanı bir merd-i ķābil bu cihānda kıyl ü ķāl añlar
4. fenā bezminde cem keyfiyyetin cām-ı maķabbetden
ħarābata düşüb şūrīde-ħāl olan ricāl añlar
5. sūħan bezminde cāmīdür bilen keyfiyyet ĩālüm
ħayālāt-ı kelāmum **raħmīyā** ancak kemāl añlar

⁵². TY. 1000:35^a; Mesīħī : *Dīvān*: G.127.

Mesīħī Rāst

- 1(b) yüzüñ : yüzüñi , 'arz olalı : ğoreli .
2(a) géceler : her ğice , nāleye : nāleme .
3(b) genc-i vaşluñ : genc-i ĩüsnüñ .
5(a) gerd-i rāhuñ : ĩāk-i pāyuñ

⁵³. TY. 1000:35^b; Bursalı Raħmī: *Dīvān*: G.70.

Ēazeliyāt-ı Raħmī

- 5(a) keyfiyyet ĩālüm : keyfiyyet şī'rüm .

54.

Mef'ülü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün
Muzāri' -- + / - + - + / + -- + / - + -

1. her kim érerse zülf-ile bu serv-kāmete
‘ömri dirāz olup érişür ol kıyāmete
2. uç ilünün dilāveridir cānda demrenün
geldi dil almağa şanasın bu vilāyete
3. şerh éde dāğ-ı sīnemi sūsen-zebān olup
ol serv-kādd gelürse mezārum ziyārete
4. dil hastedür gamuñ-la eyā kaşları kemān
peykānuñ aña göndere luţf ét ‘iyādete
5. hāl ehli oldı her gāzelim **rahmīyā** meger
tayy-ı mekān éder érişüp her vilāyete

55.

Fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün
Hafif+ + -- / + - + - / + + -

1. çeşm-i cānāne gāme-zen dērler
laķabına ciger-delen dērler
2. beni meyḥāne [de] görüp rindān
böyle mest olduĝun neden dērler
3. merd-i merdānları zebūn édici
karı dünyāya kaḥbe-zen dērler
4. görse ‘uşşāķ-ı çeşm-i cellāduñ
meded ölsün mi yā seven dērler
5. **rahmī** çākerüñe pādişahum
ḥüsrev-i milket-i sūḥan dērler

⁵⁴. TY. 1000:35^b;Bursalı Raḥmī: *Dīvān: G.195*.

1(a) bu : ol .
1(b) olup : ile .
2(a) cānda demrenün : cāndaĝı müjjen .
2(b) bu : bir .
3(b) serv-kādd : lāle-ḥad .
4(a) eyā kaşları kemān : senün éy kaşı kemān .
5. beyit dīvānda yok.

⁵⁵. TY. 1000:35^b-36^a;Bursalı Raḥmī: *Dīvān: G.79*.

1(a) çeşm-i cānāne gāme-zen : gāme-i yāra tīre-zen .
2(a) meyḥāne : ḥümḥānede .
3(a) merd-i merdānları : merd-i merdāneler .

56.

Fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün
Remel + + -- / + + -- / + + -- / + + --

1. bār ğam nāle-i ceres āteş-i dil meş 'alemüz
çekilüp vādī-yi 'aşk içre gider kâfilemüz
2. hırkamız n'ola siyāh olsa esīr-i 'aşkuz
zülfi zencīrine zīrā erişür silsilemüz
3. bezm-i 'aşk içre döner cām-ı mey-i gülgündür
eşk-i pür-hūnumuz üzre görinen ābilemüz
4. kaddim olmazdı dü-tā yā gibi baĝrum kararup
olsa yanuñda eger tīr kadar menzilemüz
5. tācir-i 'aşk olalı **rahmī** belā şehrinde
zādumuz ğuşşa vü ğam derd ü belā rāhilemüz

57.

Mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün
Hezec + --- / + --- / + --- / + ---

1. dēdüm kucsam miyānuñ n'ola hengām-ı vişālüñdür
gülüp ol ğonce-leb gül gibi dēdi bu hayālüñdür
2. sen ol şāh-ı cihānsın kim nice cem kellesi cānā
kilāb-ı kūyunuñ öñünde bir[er] kemter sifālüñdür
3. alevler kim çıkar yér yér sīneñ şikāfindan
maĝabbet şāhbāzısın meger ol perr ü bālüñdür
4. sirişküm rüy-ı zerdüm āl édüpdür éy gül-i ra'nā
baña rengi her demde geçen ruhsār-ı ālüñdür
5. yanup yaqılsa bezmüñde n'ola pervāne-veş **rahmī**
murādı şem'ini rüşen kılan nūr-ı cemālüñdür

58.

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün
Remel - + --- / - + --- / - + --- / - + ---

1. za'fdan künc-i 'anāda kim dil-i şeydā yatur
ger ecel gelseydi görmez şöyle nā-peydā yatur

⁵⁶. TY.1000:36^a-36^b; Bursalı Rahmī: *Dīvān*: G.97.

1(b) çekilüp : çekilür.

3(b) üzre : içre .

5(b) ğuşşa vü ğam : ğuşşa-durur , derd ü belā : miñnet ü ğam .

⁵⁷. TY.1000: 36^b-37^a; Dīvānda yer almıyor.

⁵⁸. TY.1000: 37^a; Bursalı Rahmī: *Dīvān*: G.73.

3(a) temāşā kıl : temāşā ét.

2. cūşa gelse kem ḥabābıdur rūsūm-ı kāyināt
‘aşqdur nām-ı fezā-yı dilde bir deryā yatur
3. var fenā deştin temāşā kııl açup ‘ibret gözin
nice iskender türāb olmuş nice dārā yatur
4. pāyınıñ ḥārın çıkarmış sūzen-i müjgān-ile
deştde mecnūn görince nākā-i leylā yatur
5. şāh-ı ‘ālem gelse çekmez pāyını dāmānına
künc-i istiğnāda **rahmī** şöyle bī-pervā yatur

59.

Mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün
Hezec+ ---/ + ---/ + ---/ + ---

1. çemende yāri gördüm cūş éder eşk-i revān yér yér
şabādan mevc urur gūyā ki baḥr-ı bī-kerān yér yér
2. fenā seyli getürmiş ḥār u ḥasdur vādi-i ‘aşqa
degüldür cism-i zārumda görinen üstüḥ^vān yér yér
3. ne tāk-ı dil-güşādur ebrūvānuñ çıkmağa diller
mu‘anber kākülün şalmış müselsel nerdübān yér yér
4. vücūdum keşti-i baḥr-i muḥabbet bād-bān āhum
sütünü dūd-ı dil-i cismümde regler rismān yér yér
5. cihāna **rahmīyā** kışşañ dilerseñ dāsītān étmek
bu şı‘r-i okusun hengāmede her kışşa-ḥ^vān yér yér

60.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. nūş édüp göñlüm şarāb-ı ‘aşkı şeydālık sever
mest olup mecnūn olan elbette rüsvālık sever
2. vādī-i ḥayretde benden dūr oluñ éy ‘aql ü hūş
bir ‘aceb ḥālet-durur bu ‘aşk tenhālık sever
3. bu cihān dedikleri kuhne serāyı neylesün
‘ālem-i ‘aşk içre şol kim deşt-peymālık sever

⁵⁹. TY. 1000:37^a-37^b; Bursalı Rahmī: *Dīvān*: G.56.

1(a) çemende yāri gördüm : semend-i yāri görsem .

3(a) diller : dilber.

5(a) Bu mısra dīvānda şu şekildedir: dilerseñ rahmīyā gūşşan cihāna dāsītān étmek .
2 ve 4. beyitler dīvānda yok.

⁶⁰. TY. 1000: 37^b; Bursalı Rahmī: *Dīvān*: G.78.

2(a) hūş : heves.

4(a) hilālūñ : hilāl .

4(b) şūḥ : mäh

4. eylemez baña hilālūñ ebrūları-ile merħabā
āh kim günden güne [ol] şūḥ ra‘nālīk sever
5. kūyuña geldikçe **rahmī** nāleler kılsa n’ola
bülbül-i destān-serā gülşende gūyālīk sever

61.

Fā‘ilātūn fā‘ilātūn fā‘ilātūn fā‘ilūn

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. yādlar-ile maḥrem olmışdur yine cānāne ḥayf
āşinālīk étmeyüp dā‘īm geçer bīgāne ḥayf
2. gördi ḥalūñ dil ta‘alluḥ dāmına kayd oldı āh
şāh-bāz-ı kuds éken oldı esīr-i dāne ḥayf
3. çaldı emvāc-ı havādiş taşlara dil çıkmadı
keşti-i maḥşūdumuz garḫ oldı ol ‘ummāna ḥayf
4. sīneler şad-çāk olup diller perīşān ḥālūñün
kākūline ol perīşānuñ karar el şāne ḥayf
5. pertev-i hüsnūñ görüp dilde ḫodum biñ dāğ-ı ğam
nūr umarken nāra yaḫdı perin ol pervāne ḥayf

62.

Fā‘ilātūn fā‘ilātūn fā‘ilātūn fā‘ilūn

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. çeşmūñe ğamzeñ-durur ḥanđer çeküp kanlu déyen
kaddūñe zülfūñdür egri oturup toĝru déyen
2. türk-i tīr-i endāzdur çeşmūñ édüpdür h^vāb-ı nāz
başı üstinde kemānıdur iki ebrū déyen
3. neş‘esin zevḫ étmecin mecnūn bu miḥnet-ḥānede
‘aşḫ cāmın nūş édüp evvel benüm yāhū déyen
4. bāl açup bir zağdur pervāz éder gülzārda
ebrūvānuñ arasında ḥāl-i ‘anber bu déyen
5. her gözi mekkār-ı meftūnı olup bī-iḥtiyār
rahmīyā ḥameñ gibi siḥr-āferīn cādū déyen

^{61.} TY. 1000: 37^b; Bursalı Raḥmī: *Dīvān*: G.110.

1(a) étmeyüp : eylemez .

4(a) ḥālūñün : ḥāl olup .

^{62.} TY. 1000: 38^a; Bursalı Raḥmī: *Dīvān*: G.158.

velehu

3(a) neş‘esin : neş‘eyi , miḥnet-ḥānede : ‘işret-ḥāne .

4(b) bu : mu .

5(a) olup : olur.

5(b) ḥameñ : ḥālūñ.

63.

Meḡ'ülü fā' ilātü meḡā' ilü fā' ilün
Muzāri' -- + / - + - + / + -- + / - + -

1. t̄ac eylemiş meded o ŧehũñ ḡāk-i rāhını
māhuñ başına olturayın ŧeb-külāhını
2. pervāne cān vérince seḡer anı görđi ŧem'
kaḡ' éđdi mātem eyledi zũlf-i siyāhını
3. evvel nazarda aldı gözũñ ŧöyle göñlimi
begler ŧikāre nite ki ŧaldıkda ŧāhini
4. zehr-i gamuñ-ile ḡāk olıcaḡ eyleye helāk
raḡŧ-ı sipihr otlasa ḡabrũm giyāhını
5. kılsun ḡabāb-ı cām-ı meye **rahmīyā** nazār
her kim dilerse görmege cem bārgāhını

64.

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün
Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. dilleri kim nāḡehān bu göñül pür-ḡām ḡapar
ejderhā-yı heft-serdür günde biñ adam ḡapar
2. vaŧl-ı yāre érđi dil hicrāndan bīm eylemez
ŧir öñünden nitekim behrām t̄ac-ı cem ḡapar
3. 'aşḡdur cezb eyleyüp yāŧ dökdüren āŧıklara
āfitāb-ı çarḡ yérden nitekim ŧebnem ḡapar
4. bu ne hikmetdür ki ḡurŧıdüñ dilā ser-bāz-ı dehr
ŧems destārın başından her seḡer aḡŧam ḡapar
5. düd-ı āhum ḡāk-ı zerkārın siyāh eyler déyü
revzen-i mihr-i sipihr ériŧŧe ŧeb muḡkem ḡapar

65.

Meḡ'ülü fā' ilātü meḡā' ilü fā' ilün
Muzāri' -- + / - + - + / + -- + / - + -

1. 'aşḡkuñ bināsinuñ gedüginde ḡomıŧ seri
ferhād gibi ḡanı bugün bir gedük eri
2. ilmez geçer görünmez uçar t̄iz-rev geçer
éy ḡaŧı yā dénürse n'ola t̄irũñe perī

^{63.} TY. 1000: 38^a-38^b; Bursalı Raḡmī: *Dīvān*: G.14, S.304.

^{64.} TY. 1000: 38^b-39^a; Bursalı Raḡmī: *Dīvān*: G.68.

1(a) bu göñül pür-ḡām : ol kākül-i pür-ḡām.

^{65.} TY. 1000: 39^a; Bu gazel dīvānda yok.

3. leylā şalā-yı ‘ām édicek h^v ān-ı hüsüne
mecnūn érüp o demde şunar kāse-i seri
4. leylā şıymca kāse-i mecnūnı nāz-ile
reşk eylemiş bu hāle melāmet erenleri
5. abdāl-ı yār oldı döner **rahmīyā** felek
takdı hilāl gerdenine tavk-ı hayderī

66.

Mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün
Hezec + --- / + --- / + --- / + ---

1. karar u şabr gitdi kaldı cism içinde cān tenhā
düşüpdür şanki yārinden cüdā bir nātüvān tenhā
2. inilder bezm-i ğamda üstüñ^vānım ney gibi her dem
içelden sen ‘adūlarla şarāb-ı ergavān tenhā
3. dile peykānlaruñ gönder baña dil yardımını étsün
nice şerh eylesün derd-i derūnı bir zebān tenhā
4. gül-ile nergis éy dil gülşen içre göz kulağ olmuş
bugün gül-geşt édermiş déyü ol serv-i revān tenhā
5. toğardı başıma burc-ı şerefde gün benüm **rahmī**
geleydi hücreme bir gün ger ol māh-ı cihān tenhā

67.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün
Remel + + -- / + + -- / + + -- / + + --

1. mehlīkālar yolına yaş akıdur bu gözümüz
şöyle beñzer ki bizüm müşterīdür yıldızumuz
2. hey kıyāmet mey-i‘aşkuñı senüñ nüş édeli
haşre dek bulmayavuz gibi gelür kendözümüz
3. bugün aġyār-ile yār[üm] yine hem-kāse gibi
çıñlayup kulağumuz def gibi kızdı yüzümüz
4. buse cerr étse bu göñlüm leb-i cān-bağşından
bir ādem cānı güzeldür iki étmez sözümüz
5. zülf ü ruhsārını ol māhveşüñ görmeyeli
rahmīyā oldı beraber gécemüz gündüzümüz

^{66.} TY. 1000: 39^a-39^b; Bursalı Rahmī: *Dīvān*: G.4,S.148.

3(a) peykānlaruñ : peykānuñı .

3(b) zebān : zamān .

5(b) gün : şeb.

^{67.} TY. 1000:39^b;Bursalı Rahmī: *Dīvān*: G.94, S.205.

1(a) yaş akıdur : kan yaş akıdur .

68.

Mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün
Müctes + - +- / + + - - / + - + - / + + -

1. lebün hayāli gelicek bu çeşm-i pür-hūna
nazarda rağbetüm olmaz şarāb-ı gülgūna
2. şanurdı tavk-ı zeridür kilāb-ı mecnūnuñ
görinse idi felekde hilāl mecnūna
3. sirişkim üzre dönüpdür habāb-ı gülgūnum
şakāyık-ile müzeyyen kenār-ı ceyhūna
4. ezel muşavviri hall-ile şekl-i ebrūñı
yazar her ay başı cānā bu tāk-ı gerdūna
5. buhūr-ı nazma cihānda egerçi çok ğavvāş
kimesne érmedi **rahmī** bu dürr-i meknūna

69.

Mef' ulü fā' ilātün mef' ulü fā' ilātün
Muzāri ' - - + / - + - - / - - + / - + - -

1. nākış vücūda éy cān nokşān gelür hemīşe
cehd eyle kāmil ol kim érmez kemāle nokşān

70.

Mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün
Hezec + - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. harāb-ābād-ı cismümde degüldür üstüh^vān yér yér
o miñnet-hānede birkaç sütün kaldı nişān yér yér
2. şakındı çār-sū-yı çarhı géce nār-ı āhumdan
olupdur sebā'-i seyyāre éy meh pāsbān yér yér
3. hayālūñ 'askeri kondı sevād-ı şahñ-ı dīdemde
görinen şanma müjgānum dikilmişdür sinān yér yér
4. degüldür sūz-ı āh-ı 'āşıkān kūy-ı nigār üzre
çekerler āsümāna ejder-i āteş-feşān yér yér
5. degül müjgān-ı hūn-ālūd **mecdī** eşk-i çeşmümde
bitüpdür cūybār üzere nihāl-i ergavān yér yér

⁶⁸. TY. 1000:39^b-40^a;Bursalı Rahmī: *Dīvān*: G.190, S.264.
2(a) kilāb-ı mecnūnuñ : kilāb-ı leylānuñ.

⁶⁹. TY. 1000:40^a; müfred.

⁷⁰. TY.1000:40^b; Mecdī: *Dīvān*:G.20.

Ġazeliyāt-ı Mecdī

3(a) sevād: sūvār.

71.

Mef'ülü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün
Muzāri' - - + / - + - + / + - - + / - + -

1. bulmaya sen perī gibi bir hūb-rū beşer
arasa ğayb erenleri dünyāyı ser-te-ser
2. mihr-rūḥuñ taraflarına bakmağa gözüm
müjgānı şanma rüyına barmaqların tutar
3. yārūñ muḳārin olsa leb-i ābdārına
meclisde ḥacletinden ériyüp geçer şeker
4. ḥun-ile baĝrumuz nice pür olmasun bizüm
kim bezm içünde sākī şurāḥīye yan başar
5. peykān-ı ḥün-feşānumı sen gizledüñ déyü
mecdīye görseñ oqlaruñ éy şeh neler geçer

72.

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün
Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. ter düşüp 'aşıklaruñ eşki girībānın alur
silküp atup yaqasın kırtarsa damānın alur
2. zülfünüñ dīvānesidür dil ne borcu var kim
tavk-ı zencīr-i cünûn anuñ girībānın alur
3. leblerüñ aĝzumda-iken ayırup senden beni
tīĝuñ üstine turup ben ḥastenüñ cānın alur
4. gerçi çaldı zaḥmumuñ kanın yüzine ḥançeri
ol şeh-i ḥünī komaz āḥir anuñ kanın alur
5. aĝız açdılar dil-i **mecdī**deki peykānuña
kim anuñ yiyüp etin her yāre bir yanın alur

73.

Mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün
Hezec + - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. o meh-rünüñ egerçi āfitāb-ı ḥaddi ra'nādur
velīkin medd-i ebrūsı anuñ a'lādan a'lādur

⁷¹. TY. 1000:40^b-41^a; Mecdī: *Dīvān*:G.16.

⁷². TY. 1000:41^a; .; Mecdī: *Dīvān*:G.30.

3(b) tīĝuñ : yanaĝuñ , cānın : kanın.

5(b) yāre : pāre.

⁷³. TY. 1000:41^a-41^b; .; Mecdī: *Dīvān*:G.27.

1(b) medd-i ebrūsı : ḳadd-i ebrūsı .

2. faķīrūñ sīm-i eşkin kılma pāmāl étme istiğnā
ki almaz genc-i ‘izz ü nāz sultānum bu dūnyādur
3. mūjem kilkiyle yazmaĝa hikāyāt-ı ĝam-ı ‘aşķuñ
sirişķum mūhresiyle şafhā-i ihrem mūcellādur
4. umāş-ı cism-i zerdūm reh-i‘aşķuñda bezl étdūm
anuñ üstinde anlı anlı daĝum āl tamĝadur
5. ser-i rāh-ı belāda ben fūtāde geri ednāyam
sirişķ-i eşmūm ammā **mecdīyā** ednādan ednādur

74.

Mefā‘ ilün fe‘ ilātün mefā‘ ilün fe‘ ilün
Müctes + - +- / + + - - / + - + - / + + -

1. yüzine urresini eyledi o meh burķa‘
édindi sūnbüle burcını şan güneş maţla‘
2. zemīn-i ‘aşķ-ı mecāzīye eşķümü şaçdum
velī bitürmedi toĝm-ı vefāyı bu mezra‘
3. girerse göñlüme ĥōşdur oķuñ ya peykānuñ
meşel-durur güzelim küllü dāĥilin yenfa‘
4. hilāl şanma aşı medĥi-y-iün ol māhuñ
yazıldı ĥall-ile levĥ-i felekde bir mışra‘
5. alem mişāli keserseñ başını **mecdīnūñ**
‘uţārid étsün anuñ üstüĥ^vānını maķta‘

75.

Fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün
Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. sūz-ı āhum kim olur peydā dil-i sād-akden
ejdehādur aldurur başın şikāf-ı ĥākden
2. ĥasret-i meyle helāk olursam éy pīr-i muĝān
tūrbetüm ehl-i ĥarābāt eylesünler tākden
3. ĥāyil olmaz giryeme yāruñ ĥayāl-i ĥaţtı kim
sedd olunmaz yolına cūyuñ ĥas u ĥāşākden
4. şehsüvārā cānını teslīm éder naĥcīr kim
pāy-ı esbūñ öpmegi ümīd éder fitrākden

⁷⁴. TY.1000:41^b ; Mecdī: *Dīvān*:G.43.

1(a) urresini : sūnbülünü .

2(a) şaçdum : şaçarum .

3(a) Bu dize divānda şu şekildedir: girerse göñlüme ĥōşdur ĝamuñı peykānuñ.

5(a) alem mişāli keserseñ : alem mişāl kesersek.

⁷⁵. TY.1000:41^b-42^a. Bu şiir divānda yok.

5. garķ éderdi ‘ālemi tūfān-ı nūha **mecdī** kim
düşse bir kaçre sirişki dīde-i nem-nākden

76.

Fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün

Ḥafif+ + - -/+ - + -/+ + -

1. nice diller güm éyledi o dehān
halkdan anuñ-çün oldu nihān
2. bilicek bir nazarda la‘lūñi dil
dédiler āferīn be ārif-i cān
3. başdan geçmedük bir iş yokdur
eylesün n’eylerse eşk-i revān
4. ehl-i bezmūñ öñ ayağı olıgör
bir el evvelce āl cāmı hemān
5. ten-i zerd ü nizār-ile **mecdī**
bāğ-ı ‘aşkuñda oldu berg-i hazān

77.

Mef‘ulü mefā‘ilü mefā‘ilü fe‘ulün

Hezec— + / + — + / + — + / + — —

1. şöhetde sen étdükçe begüm nāz ü kirişme
zūlfūñ oyunu ‘āşıkā turrayla girişme
2. cānā göricek şerbet-i la‘lūñ senūñ oldu
āb-ile şekerde şeker-āb-ile girişme
3. peymāne vérüp buse alur seyri yérinden
bezm ehlünūñ oldu işi alışma verişme
4. mihr-i ruħuña érişürsin déyicek éy māh
‘uşşāk dédi hattuña ol güne érişme
5. éy tīr-i belā ‘arşa-i gamda hedef-āsā
ériş-i-gelüp **mecdī**ye tokunma érişme

⁷⁶. TY.1000:42^a-42^b. ; Mecdī: *Dīvān*:G.66.

2(a) Bu mısra dīvānda şu şekildedir: göricek Mecdī bildi leblerūñi.

3(b) Bu mısra dīvānda şu şekildedir: eylesün yaşlar ise eşk-i revān.
5. beyit dīvānda yok.

⁷⁷. TY. 1000:42^b.: Bu şiir dīvānda yok.

78.

Fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün
Remel + + -- / ++ -- / ++ -- / ++ -

1. gelüp ağız ağıza söyleşi-yürürdi habīb
çıka geldi ağıza gelmiş işüm bozdı rakīb
2. şem'-i pür-süz gibi od tuta barmaklarını
bu harâretle eger nabzuma yapışsa tabīb
3. na're-i hū-ile pür ola derün-ı cāmi'
bir nefes nāmuñı zıkr eylese minberde hāṭīb
4. kim görürse déye yérden göge ejder çekilür
hasret-i zülfüñ-ile étsem eger āh-ı mehīb
5. dédi **zātī** sögicek ağızına küyuñda lebüñ
çok şükür baña cinān mīveleri oldı naşīb

79.

Fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün
Ḥafif+ + - /+ - + -/+ + -

1. véremez seyl-i eşke gördi cevāb
korkusından seke seke yürür āb
2. almağa irtifā'-ı kadr-i ruḥuñ
bedr édindi gümüştēn usturlāb
3. eyleyem kapuñ içre cān teslīm
baña fetḥ ola umaram ol bāb
4. gördi mescidde kaşuñ étđi rükū'
secde-i şükr kıлмаğa mihrāb
5. göreli güy-ı sīm-i ğabġabuñı
kal'a-i şabr-ı **zātī** oldı ḥarāb

80.

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün
Remel - + -- / - + -- / - + -- / - + -

1. göñlümüzden toġmaz iseñ bu seher éy āfitāb
tōp-ı āhum bu toġuz kat kal'ayı eyler ḥarāb
2. şubḥ-veş rüşen olup dil gün toġardı başuma
ben yaturken ḥücreme gelseñ eger éy āfitāb

⁷⁸. TY.1000:43^a; Zātī: *Dīvān*:G.68.

4(a) déye : saña .

4(b) étsem : çeksem.

⁷⁹. TY. 1000:43^a;Zātī: *Dīvān*:G.65.

⁸⁰. TY. 1000:43^a-43^b; Zātī: *Dīvān*:G.72.

3. pür-hevâdur başumı kes kûbbe-i eflâke at
éy perî hammâmda tut kim uçurduñ bir hâbâb
4. çarh gördi ayağun altında hâk olmuş zemîn
döndi reşkenden dédi *yâ leytenî küntü türâb*
5. turma éy **zâtî** günün toğdı temâşâ kıl yürî
ol nigârûñ yine ref^o olmuş cemâlûñden niķâb

81.

Fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün

Remel + + -- / + + -- / + + -- / + + -

1. ayağı destüñe şunarsa eger bir gözi mest
tevbe başun dahı olursa hemân eyle şikest
2. olmadun bezme gelüp gamze-i mestün gibi mest
şîşe-i tevbe-i 'âşık gibi éy 'ahdi şikest
3. cāziben çekmedi éy şeyh senün şavma'aya
himmet-i pîr-i muğân étدی bizi bāde-perest
4. 'âşıkun 'aşk-ile keyfiyyet hâlin ne bilür
ol ki olmamış ola mest-i mey-i rüz-ı elest
5. 'ıyş otağı feleğe olsa beraber yéridür
muṭribā çeng ü neyün nālesini eyleme pest
6. **zātîyâ** yüz yumadun zühd ü salāha yürî var
bāri nüş eyle müdām āb-ı şafādan yuma dest

82.

Mef' ūlü fā' ilâtün mef' ūlü fā' ilâtün

Muzāri' - - + / - + - - / - - + / - + - -

1. deryā-yı hüsñ-i dilber étmiş yine temevvüc
billāh zāhid anı kim eylemez teferrüc
2. ebrū-yı dil-rübānuñ şol deñlü çekdi derdin
bağrı kararđı āhîr oldı kemān teşennüc
3. dil tutdı zülf-i yāri oldı eli sebepli
maḥrûm olmaz āhîr tutan kimesne bir uc
4. ben cān vérürken érseñ tāze hayāt vérseñ
āhîr firāķa şalsañ āsān işüm olur güç
5. güyā ki bir hümādur bir şāha sāye şalmış
ol pādişāh-ı hūbān başında **zātî** şorguç

⁸¹. TY.1000:43^b; Zātî: *Dīvān*:G.75.

4(b) mest-i mey-i rüz-ı elest : cām-ı mey-i bezm-i elest.

⁸². TY.1000:43^b-44^a; Zātî: *Dīvān*:G.93

83.

Fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün
Remel + + -- / ++ -- / ++ -

1. sākīyā ƙalbe şafā vérdi ƙadeh
ƙalmadı zerrece devrinde terah
2. bezm-i mihrüñde sebū geçdi déyü
ƙulp taƙdı felege ƙavs-ı ƙuzah
3. göñlümüz éy gül-i ter devrüñde
açılıp ğonce gibi oldu ferah
4. ğün yüzüñ haƙ bu ki nūr āyetidür
bu hadīs éy gözi bīmār eşahh
5. **zātī** vaşf étdügi-çün 'arızuñı
şu'arā içre dédiler emlāh

84.

Fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün
Remel+ + -- / + + -- / + + -- / + + -

1. niyyet éylerse ziyān vérmege éy h^vāce hasūd
tiz tiĝ-ile anuñ başını kes kim ola sūd
2. 'ilm-i iħfāda belüñ aĝzuñ-ile eyledi bahş
hiç aĝzuñ belüñe vérmedi bir ƙılca vücūd
3. ƙoludur 'aşƙ-ile sīnem nice āh étmeyeyin
od yanan yérde 'aceb eksük olur mı ola dūd
4. incinürsem saña gömgök delüyün rūhum eger
cismümi taşlar-ile döge döge eyle kebūd
5. dédi **zātī** ney ki hecr-ile 'aşƙuñ şıfatı
hışm-ile baƙdı ol āfet dédi aĝı yanar od

85.

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün
Remel - + -- / - + -- / - + -- / - + -

1. ƙāmetüñ servin görüp kef kef geçer her dem çenār
anuñ-içün ƙonadup pür naħl éder anı bahār
2. gözleri kimi görürse öldürür vérmez āmān
anuñ-içün kimseyi gözine göstermez nigār

⁸³ TY.1000:44^a; Zātī: *Dīvān*:G.100.
1(b) zerrece : ƙatrece.

⁸⁴ TY.1000:44^a-44^b; Zātī: *Dīvān*:G.127.

⁸⁵ TY.1000:44^b; Zātī: *Dīvān*:G.137.
4(b) pāşuña : bāruña .

3. şanmanuz zerrâtdur éy halk-ı ‘âlem görinen
âfitâbuñ yéle vermişdür gubârın mihr-i yâr
4. levh-i sîmin üstine dökdi ma‘ânî gevherin
zâtîyâ kilik-i cevâhir-pâşuñâ kıymet mi var
5. kendüyi medh eylemek insâna düşmez gerçi kim
şîve-i şî‘rüm benüm âdemde kıomaz ihtiyâr

86.

Mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün
Hezec+ --- / + --- / + --- / + ---

1. baña hışm étdügi çeşm-i nigârûñ ‘ayn-ı ‘izzetdür
elif kıaddüm dü-tâ kılduğı yârûñ dâl-i devletdür
2. nigârâ sen büt-i çîne tıpar ma‘nîde kâfirler
şanemler tıpdugum tañrı hâkkı arada şüretdür
3. şabâ pür étdi çeşmüm şîşesini rîk-i râhuñ-la
bu dem gâyetde hüş demdür bu sâ‘at özge sâ‘atdür
4. beni billâhi éy ‘îsî-nefes bu sırta vâkıf kııl
yoluñda ölene cânlar vérürsin bu ne hikmetdür
5. nigârâ kebkebûñ nakş eyledi dîñâr-ı ruhsârın
anuñ-çün **zâtî** ‘âşıklar içinde sikke-şüretdür

87.

Fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün
Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. dem-be-dem seyl-âb-veş eşk-i revânum çağlar
dögünüp taşlar-la ağlar hâlüme ırmağlar
2. görinen taşlar başında ebr-i bārân şanmañuz
taşlar saçın çözüp ben haste için ağlar
3. sînemüñ ta‘lîm-hânesine at gel tîrûñi
éy kemân-ebür senüñ için tablaldur dağlar
4. **zâtîyâ** ferhâd için taşlarda feryâd eyledüm
éşidüp feryâdumı göğsin geçürdi taşlar

⁸⁶. TY. 1000:44^b-45^a; Zâtî: *Dîvân*:G.148.

⁸⁷. TY. 1000:45^a; Zâtî: *Dîvân*:G.163.

88.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + - -

I

1. ‘āfiyetden çeksün el yār-i vefādār isteyen
2. kūy-ı ‘aşka gelmesün nāmūs-ile ‘ār isteyen
3. sīnesin pür dağ éder bir lāle-ruhsār isteyen
4. kan yudarsa tañ degül la‘l-i leb-i yār isteyen
5. cān vérür bu yolda bir zülf-i siyehkār isteyen

II

1. ka‘be-i maqşūda ol kim érgüre sa‘y-ile yol
2. cānını qarbān vérür olup hayātından melül
3. nağme-i ‘uşşāka ahenk édemez her bī-uşül
4. terk édüp zühd ü şalāhı kılmışam zülfüñ kabül
5. rüz-ı maşerde benem éy dost zünnār isteyen

III

1. yāre qalmaz hātırı olduğına āvāre dil
2. yandığına şabr éder pervāne vérmez nāre dil
3. kanlu dağum gibi boyandı kızıl kanlara dil
4. kāni‘ olmaz kūyuña vaşluñ diler bīçāre dil
5. hīçe şatar ‘ālemi ‘āşk-ile dīdār isteyen

IV

1. ‘aşk-ı bākī cāndadur cān cismüm içre ‘āriyet
2. teşne iseñ kanımı nüş eyle şahhan ‘āfiyet
3. gevher-i pāk-i maşabbetden fenādur hāşiyet
4. hāşıl eyler derd ü mişnet ‘ālem içre ‘ākıbet
5. naqd-ı ‘ömrin harc édüp yār-i vefādār isteyen

V

1. ğam nedīmüñdür **hayālī** qalbüñi mesrūr tüt
2. zāhirüñ virāne eyle bātınuñ mā‘mūr tüt
3. şalsa pertev cismüñe nār-ı muşabbet nūr tüt
4. bī-vefā yāruñ **muşibbī** cevrüñi ma‘zūr tüt
5. yārsız qalur cihānda ‘aybsuz yār isteyen

⁸⁸. TY.1000:45^b-46^a; Hayālī Bey: *Dīvān*:S.78, T.1.

II(1) érgüre : érgürür.

II(2) olup: olmaz.

III(2) pervāne vérmez nāre dil : pervānedür her nāre dil.

III(5) şatar : şatdı , ‘ālemi: cenneti.

IV(3) gevher : cevher.

89.

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + - -

I

1. gözlerümden étmeyüp eksük firākuñdan demi
2. gah mülk-i şādīyi gezdüm gehī kūy-ı gamı
3. bu haremde nice biñ eşyānuñ oldum maħremi
4. ser-te-ser geşt eyledüm gerçi nigārā 'ālemi
5. bulmadum sencileyin bir dilberi vü hem-demi

II

1. her kişi mihr ü vefā için sever sīmīn-beri
2. anuñiçün 'aşkına düşüp çeker derd-i seri
3. baña mihrüñden cefā vü cevır yégdür éy perī
4. kaşlaruñ yāyın kurup atsañ baña cevır oqları
5. kâfirem ger döndürem tīr-i müjenden sīnemi

III

1. gülşen-i gam oldı sīnem nāle-i bülbüldür baña
2. her elif bir serv düd-ı āh sünbüldür baña
3. 'aks-i hālūñ gözde şu içre karanfüldür baña
4. sīnem içre dāğ-ı 'aşkuñ kırmızı güldür baña
5. her seher yağdursa tañ mı eşküñ aña şebnemi

IV

1. tīg-i hicrān bağruma urdı hezārān yāreler
2. merhem -i vaşl-ile dilber eylemezse çāreler
3. kūh-ı miħnetde başup bağruma seng-i hāreler
4. giyeyin tā ser-kağem dağ-ı siyehden kareler
5. ölmeden kendüm için kendüm tutayın mātemi

V

1. nār-ı 'aşkuñdan yakup gönlüñde 'aşkun şem'asın
2. şaldı āfāka **hayālī** berķ-i āhı lem'asın
3. her nefes āh étmesüñ añup raķībüñ hud'asın
4. şunsañ ibrahīme éy gül-çehre la'lüñ cür'asın
5. dinde şağ olduğunca añmaya cām-ı cemi

90.

Mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

Hezec + - - - / + - - - / + - - - / + - - -

I

1. gamuñdan özge dermān istemez bir derdnākem ben
2. tenüñde şerħalar şerħ-ile dénmez sīne-çākem ben
3. cihān ālāyişinden devlet-i 'aşkuñda pākem ben

⁸⁹. TY.1000:46^a-46^b: Bu şiir divānda yok.

⁹⁰. TY.1000:46^b-48^a; Hayālī Bey: *Dīvān*:S.77.

4. hadeng-i ğamzeñe cismüm nişān étdüñ ne hākem ben
5. olaldan dōstum şermende-i luţfuñ helākem ben

II

1. ciger vaşl istemez dāğ-ı firākuñla qarār étdi
2. yérini lāle gibi deşt-i ğamda hākisār étdi
3. sebātın gördi hicrānuñ anuñçün ihtiyār étdi
4. göñül murğın kaçurdum bir gözi şāhin şikār étdi
5. kafes gibi anuñçün tīğ-i ğamdan çāk çākem ben

III

1. hārabāt ehliyem ta‘n eylesün her zāhid ü ‘ābid
2. bu zevke olmasun hālī hasetden bir nefes hāsīd
3. behište girmeye yokdur elinde kimsenüñ kāğıd
4. beni ālāyişinden ‘ālemüñ pāk étdi éy zāhid
5. maħabbet hānķāhında mürīd-i ‘aşķ-ı pākem ben

IV

1. görüp rengīn yüzün verdüñ qarār u şabruñı vérdüñ
2. cigerde tazedür zaħmuñ yürekde eskidür derdüñ
3. hele yanuñda var bir ğonce adlu nāz-perverdüñ
4. gülüñ derdinden éy bülbül ne çekdüñ gerçi oy vérdüñ
5. ğamından dilberüñ senden hezārān derd-nākem ben

V

1. tenümde kanlu kanlu dağlardan gülşenüm olsun
2. hadeng-i yār serv olsun kılıcı sūsenüm olsun
3. bu gülzāruñ hezārānı figān ü şivenüm olsun
4. serīr-i ‘aşķ yā mecnūnuñ olsun yā benüm olsun
5. **hayālī** şanmasun ‘ālem ki merd-i iştirākem ben

91.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

Remel+ + -- / + + -- / + + -- / + + --

I

1. yaluñuz şanma izār-ı ruħ-ı nīğüdür bu
2. lāleye renk vérür bir gül-i ğod-rüdür bu
3. servi hayretde koyan kāmēt-i dil-cüdür bu
4. nice kākül nice mū sünbül-i gül-büdür bu
5. dil-i ‘uşşākı perīşān édecek budur bu

II

1. der-i ğammārı baña depmege emr étdi şer‘
2. pür mey oldukda şebū kopmağa emr étdi şer‘
3. kūçe-i mey-kedeye şapmağa emr étdi şer‘
4. gözümüñ penceresin yapmağa emr étdi şer‘
5. ki nigāruñ ğaremi-i ğüsnine qarşudur bu

⁹¹. TY.1000:48^a-48^b: Bu şiir dīvānda yok.

Muħammes

III

1. bir perī-zād gamı ‘aqluñ édelden zāyil
2. bāde-i ‘aşk-ile her gāh yürürsün kanzil
3. rüzgāruñ bu melāmetle geçerse müşkil
4. ‘ömrüñ oldukça yélerseñ yétemezsin éy dil
5. gāfil olma ki perī şīvelü āhūdur bu

IV

1. şāh-ı ‘aşkuñ dili ister gam-ı tenden ayıra
2. gonce-i bāg-ı irem gibi dikenden ayıra
3. bülbülün şöhbeti her zāg u zağandan ayıra
4. göz göre göre bu kim cānı bedenden ayıra
5. gamze-i şuḥ cefā-pişeden ayrudur bu

V

1. rüḥ çekdükte **ḥayālī** ten-i ḥākīden el
2. söz-durur şāhibini zinde kılan rūḥa bedel
3. ḥoş démiş bu sözi ol bülbül-i gülzār-ı meşel
4. yine siḥr étdi **necātī** nice söz nice gazel
5. leb-i dilber şıfatında bir içim şudur bu

92.

Mef’ülü mefā’ ilün fe’ülün

Hezec -- + / + --- /+ --

1. şād olmadı ‘aşk içinde ferhād
oñmaduḡ olurmuş ekşer üstād
2. dil mülki ḥarāb olmayınca
olmadı cihān-ı ‘aşk ābād
3. raḥm eyle ki aldı dört yanum
zārī vü fiğān ü āh ü feryād
4. ayağına ḡare şu inüpdür
turalı hevā yolında şimşād
5. işüñ kızıl altun oldu tā kim
olduñ mey-ile **necātī** mu ‘tād

⁹². TY.1000:48^b; Necātī: *Dīvān*:G.51.

Ġazeliyāt-ı Necātī

1(b) Bu mısra dīvānda şu şekildedir: meşhūr-dürür ki uñmaz üstād.

4(a) Bu mısra dīvānda şu şekildedir: ayağına şu inüpdür ey dōst.

5(b) olduñ : oldu , mey-ile : bāde-ile.

95.

Fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. kaçan ol cādū-çeşm umar sāğar
şan mehi gökden indirüp sagar
2. gözine geldi beñzer éy sākī
tolu içer lebüñ öper sāğar
3. kaçan ol āfet āba gire yuna
şanuram gökde āfitāb gezer
4. gün gibi koma cāmı şāma degin
şem‘-veş şoḥbetüñ şabāḥa çıkar
5. fevt olan namāzın étدی kaçā
kıldı şaḥman namāzum ol dil-ber
6. ‘ār édüben delüden éy meh-rū
atduğūñ taşlar katı fırlar
7. öyküñürmiş yüziñe **şun‘ī** çerāğ
öliceğ ḥastadur dilin çiyner

96.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. kūyuña varduqça dil āşüfte vü şeydā olur
varduğınca bu gönül ‘ālemlere rüsvā olur
2. la‘l-i dilberde ne ḥikmet var ki éy dil söylese
bir güherden nice dürr-i bī-bahā peydā olur
3. ‘aşk bir şeyḥ-i eceldür tekye-gāh-ı sīnede
mürde diller dirilürler her géce ihyā olur
4. éy gönül āyine gibi ‘āşık-ı didār olan
her nefes dīdār-ı yār evşāfımı güyā olur
5. **şun‘īyā** ferhād olan taşdan çıkarur rızkıını
çekdüğü miḥnet anuñ şīrīn için ḥelvā olur

⁹⁵. TY.1000:49^b; Şun‘ī: *Dīvān*:G.26.
3(a) āfet āba : āfitāb.

⁹⁶. TY.1000:49^b-50^a; Şun‘ī: *Dīvān*:G.18.

97.

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + - -

1. cām-ı mey gibi o meh hercāyīdür pür-āldür
her kişiyē bī-tekellūf leb şunar meyyāldür
2. dem tutar éy dil şafāsından sema' eyler қadeh
başın açuқ yalıñ ayak pür-ḥāl bir abdāldür
3. leylāyi mecnūna étđi 'aşq āḥir mübtelā
göñlüme zülfüñ anuñçün dōstum meyyāldür
4. mīmdür ağızı elifdür serv-қaddi zülfü lām
éy gözüm dērsem n'ola ol yār 'ayn-ı māldür
5. **şun**'ıyā künc-i ḥarābāt içre ḥumlar var [k'anuñ]
kırmızı altun-ile her perī māl-ā-māldür

98.

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + - -

1. baña tomār-ı muḥabbet ol nigāruñ tīridür
boynuma éy dil ḥamāyil şafḥa-i şemşīridür
2. mürdeler iḥyā éden sensin cihānda éy şanem
deyr-i çarḥ çārmiñ 'īsī de bir taşvīridür
3. bir dirilürmiş lebüñ-ile mürde iḥyā étmede
çarḥa toқınsa 'īsīnüñ fiğānum yéridür
4. cevr-ile ol ol şeh beni öldürdüğü taқdirce
étmezem andan şikāyet çünki ḥaқ taқdīridür
5. gonceyi ḥ^vāb-ı 'ademden **şun**'ıyā bī-dār éden
bülbül-i dil-hastenüñ bu nāle-i şeb-gīridür

99.

Meḥ'ülü fā' ilātü meḥ'ülü fā' ilün

Muzāri' - - + / - + - + / + - - + / - + -

1. şaḥn-ı çemende sen қaddi servi gözetdiler
biri birine nergisi baguñ göz etdiler

97. TY.1000:50^a; Şun'ı: *Dīvān*:G.19.

2(b) başın : baş.

5(b) perī: biri.

98. TY.1000:50^b; Şun'ı: *Dīvān*:G.28.

99. TY.1000:50^b-51^a; Şun'ı: *Dīvān*:G.29.

4(b) dīli : anı.

5(a) şundi : ḥabs idi , déyü : dīvi.

5(b) āyīne éde : anıda , iller ḥūblar.

2. ben gār-ı hecrde niçe biñ sāl yatduğum
aşhāb-ı kehf eşideli bir pāre yatdılar
3. tenhā senūñ-le kalmağ -içün bu zemānede
birkaç ‘azīz yūsuf-ı mışrīyi şatdılar
4. öykündüğü için ruḥ-ı zībāña gülsitān
būlbüller üşürüp dili güller tonatdılar
5. dil şīşesinde şundi gam déyü **şun‘iyā**
āyīne éde seng-i cevr-ile iller üşitdiler

100.

Mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün
Hezec+ ---/ + ---/ + ---/ + ---

1. efendi sāde-rūluğda bu gün tīguñ ser-āmeddür
anı pehlūsına bir kez şaranuñ ‘ömri sermeddür
2. yeşil tūtī-durur güyā ki serv üstine konuşdur
başında şemlesi ş’ol dilberuñ āl-i muḥammeddür
3. cihān bāğın añup aşla hevā-yı zūlf-i dūr étmez
şu dil kim eşiginde zūlf-i dildāra muḳayyeddür
4. gézer her şubḥ alup destine levḥ-i mihri éy hücem
bu pīr-i çarḥ ‘aşkuñ mektebinde tıfl-ı ebceddür
5. görenler ka‘beyi kūyında éy **şun‘ī** o meh-rūnuñ
başında şemsī dūlbendin şanurlar nūr-ı aḥmeddür

101.

Mefā‘ilün mefā‘ilün fe‘ülün
Hezec+ ---/ + ---/ + --

I

1. gülüñ bülbul çü şimdi maḥremidür
2. güzeller ‘aşıķınuñ hem-demidür
3. gönül yār-ile ‘ayşuñ çak demidür
4. bahār eyyāmı ‘işret ‘ālemidür

II

1. açalum gonce-i ḳalbi feraḥdan
2. gönülde ḳalmasun aşla teraḥdan
3. benefşe içelüm zerrīn-ḳadeḥden
4. bahār eyyāmı ‘işret ‘ālemidür

III

1. tır uyḥudan gözüñ nergis gibi aç

¹⁰⁰. TY.1000:51^a; Şun‘ī: *Dīvān*:G.30.
4(a) gézer : gider , hücem : ḥāce.

¹⁰¹. TY.1000:51^a-51^b; Şun‘ī: *Dīvān*:M.3.
III(3) vardır : var ise.

2. varuban sāye-i ‘ar‘arda hōş geç
3. gül ü cür‘a gibi neñ vardur dök saç
4. bahār eyyāmı ‘işret ‘ālemidür

IV

1. elin şalar érişdüğine ‘ar‘ar
2. berü gel diyüben nergis göz eyler
3. açup ağzını ğonce bunu söyler
4. bahār eyyāmı ‘işret ‘ālemidür

V

1. oğur mūm ile halkı gülşene gül
2. gülistāndan yaña uç hemçü bülbül
3. ħalās ol ğuşsa vü gamdan içüp mül
4. bahār eyyāmı ‘işret ‘ālemidür

VI

1. şuñar gül bülbüle la‘līn piyāle
2. éder ser-mest olup bülbül de nāle
3. müdām elde ayak tut hemçü lāle
4. bahār eyyāmı ‘işret ‘ālemidür

VII

1. éder güyendelik bülbül çemende
2. tutar def lāleler ol encümende
3. mey iç ur na‘ralar éy **şun‘ī** sen de
4. bahār eyyāmı ‘işret ‘ālemidür

102.

Mefā‘ilün mefā‘ilün fe‘ülün
Hezec+ --- / + --- / + ---

1. dehānuñ bir durur la‘l-i mükerrer
yüzüñde leblerüñ rûḫ-ı muşavver
2. gözüñ üzre қаşuñ var dimesünler
nemed gey gözgü-veş var ol қalender
3. bize diller vérür yañında yāruñ
öğünsün yañına қalursa ḫançer
4. dil alduñ sen budinden olalıdan
yüzüñ rüm u ser-i zülfüñ uc iller
5. cüz‘ vérür cemālüñ muşḫafından
dehānuñ öpse bu **şun‘ī**-i kemter

¹⁰²
5(a) TY.1000:52^a; Şun‘ī: *Dīvān*:G.32.
cüz‘ vérür : ne cüz‘ idür.

103.

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + - -

1. seyr-i hüsne mâni' olmaz éy gönül müjgân-ı yâr
étدی bagdâdı şeh-i rûma müselleme zül-fekâr
2. la'l şanma görinen hâtem ilüñden éy nigâr
dögünüp taşlarla her dem başına odlar yaķar
3. lâleyi otağ-ı leylâ şanmasa mecnûn gibi
gürleyüp düşmezdi tağlar üstine ebr-i bahar
4. hüsrevâ ferhâd âhından şikâyet étmege
lâlelerden başına odlar yaķupdur kühsâr
5. döne döne destin éy hâtem öpersin ol şehüñ
yoħsa başuñda senüñ mühr-i süleymânuñ mı var
6. şan gül-i ra'na kulâğımı ısırdı jâleler
şöyle dişler ol şehüñ güşını dürr-i şâh-vâr
7. gülşen-i 'âlemde éy **şun'î** bugün açulmadun
gül gibi kıalsun bu rengin şî'r bizden yâdigâr

104.

Mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün

Hezec + - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. getürmeñ bâdeyi bezme ki ğavğaya sebep odur
getürmez kimse meclisde anı bir delü kanlıdur
2. birinde hâk-i pâyidür birinde hayâlidür
dü çeşmüm yūsıfı misk-ile tartar bir terâzûdur
3. elif kaddi nigâra nice öykinür utanmadan
kalem barmaķ başar ħarfine anuñ bir siyeh-rûdur
4. derünum âteş-i ğamdan göyindi şem'-veş dūdum
dependen çıkdı başumda görinen şanmañuz mūdur
5. bulutlar sanmañuz tağlar başında görinen dâyim
daħı ferhâd için **şun'î** bu tağlar kara yaşlıdur

105.

Mef' ülü fâ' ilätü mefâ' ilü fâ' ilün

Muzâri' - - + / - + - + / + - - + / - + -

¹⁰³ TY. 1000:52^a-52^b; Şun'î: *Dīvân*:G.33.
5(a) şehüñ : mehüñ.

¹⁰⁴ TY.1000:53^a; Şun'î: *Dīvân*:G.34.

¹⁰⁵ TY.1000:53^b; Şun'î: *Dīvân*:G.36.

1. bir şavtı hōş nigārā göñül şimdi kıldur
güyendedür ki naqş güzel pür-uşüldür
2. yaşumla kanlu nāmemi iltürse saña peyk
şahā el üzre tut anı āl-i resüldür
3. gencine étme meyl bu dehr-i ‘acūzenüñ
‘arz-ı bekāret étse inanma ki tūldür
4. **şun‘ī** senüñ-çün eyledi taşnīf kıl ‘amel
dīvānın okuyup ki kitāb-ı uşüldür
5. kim vaşf éde benüm gibi zülfüñ-ile bilüñi
cānā tarīk şī‘r katı ince yoldur

106.

Mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fe‘ülün
Hezec-- + / + -- + / + -- + / + --

1. gülzār-ı ruhında o şehüñ gül güle söyler
sünbül saçı bağında anuñ sünbüle söyler
2. tolarısa maħalleñ n’ola üftādelər-ile
gülşende çü bülbül şanema bülbüle söyler
3. soħbetde müdām ağlamasın kesdi sāgar
‘ey sākī şurāħi-ile bari güle söyler
4. kan olduğun ğonce gibi bağrımuñ éy gül
meclisde kulaq tut ki saña bülbüller söyler
5. **şun‘ī** saña derdin n’ola ağlarsa kapuñda
gülşende çü aħvālını bülbül güle söyler

107.

Mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fe‘ülün
Hezec-- + / + -- + / + -- + / + --

1. kısmet édicek ‘aql u dil ü cānı güzeller
göñlüm saña düşdi benüm éy rüh-ı muşavver
2. uç illeri seyr étmek-içün bir yüzi ħurşīd
ħātem gibi kaşın kazıdıp oldı kalender
3. ħidmetde kuşurına nazār étme hilālūñ
kim daħı yeñi yaqadur éy mihr-i münevver
4. sāyeñde señün hōş geçelüm şāh-ı cihānsın
luţf eyle elüñ gölgesin éy serv-i semen-ber

¹⁰⁶. TY.1000:53^a-53^b; Şun‘ī: *Dīvān*:G.37.

3(a) kesdi : kesmedi.

4(a) olduğun : ağladığımı.

¹⁰⁷. TY.1000:53^b; Şun‘ī: *Dīvān*:G.39.

5. vaşlına vérüp cān u dili götüri étdük
ol yūsuf şānī-ile bāzār-ı peyāamber
6. tönandı çemen beñzedi bir tāze ‘arūsa
nergis yüzi üstünde bir altun beñe beñzer
7. t̄alib olalıdan beri iksīr-i vişāle
oldı bir avuc h̄āk şehā **şun‘ī**-i aḥker

108.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün
Remel + + - - / + + - - / + + -

1. söylesün rāst dēr iseñ t̄anbūr
yüzini t̄ırmala k̄ulağını bur
2. şūreti şem‘ ü yañağı k̄āfur
serçe barmağı gūyiyā billūr
3. dilini ol bilür anuñla emişür
lebi rāzını ney-şekerden şor
4. zāhid abdeste yüz yumaz içeli
zūhdden anuñ için ol el yur
5. kızdüğünden eridi geçdi şem‘
şun‘īyā édeli o mihr zuhūr

109.

Mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün
Muzāri ‘ - - + / - + - + / + - - + / - + -

1. bülbül laṭīfe eylese gül açulur güler
bād-ı seḥer ki söylese def‘ī yüzün dūrler
2. dülbendiñi o şāha selīmī şarın désem
biñ dürlü nāz ü şīveler-ile burar şarar
3. mihrāba varmağın koyuban kaşuñı imām
mihrāb gibi soñra yüzi kıbleden döner
4. gülzāra bülbül uş ‘aceyleyle uçup gelür
éy bād gonçe bikrini almağ diler iver
5. cān yūsıfın düşürse ne tañ **şun‘īyā** gama
çāḥ-ı leḥed ‘azābını ş’ol kim aña düşer

¹⁰⁸. TY.1000:54^a; Şun‘ī: *Dīvān*:G.40.

¹⁰⁹. TY.1000:54^a; Şun‘ī: *Dīvān*:G.44.

2(b) ile : eyle , burar : bozar.

110.

Mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün
Hezec + - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. lebüñ 'aksiyle cānā ğabğabun cām-ı hilālīdür
anuñçün bu dil-i dīvāne mest ü lāubālīdür
2. ol iki sünbül éy servüm gülistān-ı 'izāruñda
biri biriyle yoldāş iki tāze gül nihālīdür
3. lebi ağzuma söğdükce bulur bu ğaste cān şığğat
dilā ol pīr olası ğonce-veş ağzı du'ālīdur
4. görüp kaşını 'ıyd-ı vaşlın umduğum dil-i miskīn
éşidüp ol hilāl-ebrū ayıtdı kim ğayālīdür
5. bu kanlu kanlu tāze dağlar-ile ğöñli **şun'**ınüñ
niğarā bāğ-ı ışkuñda karanfüller şafālīdur

111.

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün
Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. bir şadā oldı ğorūs-ı 'arşdan bu şeb 'ayān
cān kulağıyla éşitdüm bir nice rāz-ı niğān
2. dédi kim tēc-ı ğorūs oldı bu birkaç remze dāl
kuş diliyle eyledi ol remzi bu yüzden beyān
3. kanuña dişer biler dīv-i zemāne añlagil
şah şah olmak işāretdür aña éy ğurde [dān]
4. kanlu destini felek cellādınüñ başuñda bil
añladur saña zebān-ı ğāl-ile éy nevcüvān
5. gör zebānını çekerler eñsesinden şüfiyā
ş'ol ki koyup taylasānı étmese tayy-ı lisān
6. odda kızmış taş-ile işkenceden cān vérdiler
şanmañuz kim tēc-ı zerrīn geydi şāhān-ı cihān
7. fi'l-ğağīka başına kanlu kefen şarındılar
şun'ıyā yā kanlu bayrağlar ğötürdiler hemān

¹¹⁰. TY.1000:54^a-54^b; Şun'ı: *Dīvān*:G.45.

2(b) yoldāş : boydaş.

¹¹¹. TY.1000:54^b; Şun'ı: *Dīvān*:G.127.

112.

Mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün
Hezec-- + / + -- + / + -- + / + --

1. fūrkatdeyem ol yūsuf-ı devrān ele girmez
vuşlatdan ebed gūşe-yi dāmān ele girmez
2. ğayrlar el érgürdi dilā mīve-yi vaşla
ayva gibi bir sīb-i zenehdān ele girmez
3. dil şāne gibi şişlere şancıldı ser-ā-pā
gitdi meded ol zülf-i perīşān ele girmez
4. elden çıkaraldan berü dil hātem-i la'lüñ
қан ağlarsa tañ mı durur cān ele girmez
5. destüñde iken kıadrini bil āhumı alma
hüsñ āyinesi éy şeh-i hūbān ele girmez
6. **şun**'ıye yazuqlar ki bugün bezm-i cihānda
cām-ı mey-ile bir gül-i hāndān ele girmez

---

^{112.} TY.1000:55^a; Şun'ı: *Dīvān*: G.74.

SONUÇ

İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi TY1000 numarada kayıtlı olan Mecmû'a-i Eş'âr üzerine yapılan çalışmalar neticesinde şunları söyleyebiliriz:

Öncelikle fiziki olarak mecmûa iyi durumdadır. Çalıştığımız kısımda herhangi bir eksiklik ve çalışmaya engel olacak bir tahribat söz konusu değildir. Mecmûanın incelediğimiz kısmı 2^b de Zâtî'ye ait bir kasideyle başlayıp 55^a da Sun'î'ye ait bir gazelle sona ermektedir.

Mecmû'a-i Eş'âr'ın incelediğimiz kısmı kaside, gazel, müfred, muhammes, murabba türlerinde toplam 112 şiirden oluşan bir muhatevaya sahiptir. Çalışılan kısmın metni hazırlanırken dîvân sahibi şairlerin neşr edilmiş dîvânlarından faydalanılmış, eksik kısımlar anlama ve vezne uygun olarak tamamlanmaya çalışılmıştır.

KAYNAKÇA

- AYDEMİR, Yaşar: “Metin Neşrinde Mecmûaların Rolü ve Karşılaşılan Problemler”, Turkish Studies / Türkoloji Araştırmaları Dergisi Tunca Kortantamer Özel Sayısı: (3 c.) 2007 (Summer), Vol. 2/3, I. sy., 122-137 s.
- DEVELLİOĞLU, Ferit: Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Lûgat: *Yayına Hazırlayan: Aydın Sami GÜNEYÇAL, Yeniden Düzenlenmiş ve Genişletilmiş 11. Baskı, Ankara 1993, XIX+1195 s. Aydın Kitabevi Yayınları Sözlük Dizisi: 1.*
- FİĞÂNİ: *Dîvân* : [hzl.:] Abdülkadir KARAHAN: Kanuni Sultan Süleyman Çağı Şairlerinden Figânî ve Divançesi: İstanbul 1966, 18+XXX+214+29 s., İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları: 1181.
- ĦAYÂLİ BEY: *Dîvân* [hzl.] Ali Nihat TARLAN: Hayâlî Bey Divânı: İstanbul 1945, 24+450 s., İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları:277, Türk Dili ve Edebiyatı Dalı No: 3., Bürhaneddin Erenler Matbaası.
- ĦAYRETİ: *Dîvân* [hzl.:] Mehmet ÇAVUŞOĞLU-M. Ali TANYERİ: Hayretî Divan Tenkitli Basım: İstanbul 1981, XXIII+448 s. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları: 2868
- MECDİ: *Dîvân*: [hzl.:] Ayşe Derya ESKİMEN: Mecdî Mehmed Efendi'nin Gazelleri (Metin-İnceleme): Ankara 2008, 161 s., Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi
- MESİĦİ: *Dîvân* : Mine MENGİ: Mesihî Divanı: Ankara 1995, V+303 s., Atatürk Kültür Merkezi Divanlar Dizisi 1.
- NECÂTİ BEY: *Dîvân* : [hzl.:] Ali Nihad TARLAN: Necati Beg Divanı: İstanbul 1963, [II]+XXVIII+557 s., Millî Eğitim Basımevi. II. Basım: İstanbul 1997, XV+557 s., Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları: 2342, Bilim ve Kültür Eserleri Dizisi: 592, Türk Edebiyatı Dizisi: 25
- RAĦMİ: *Dîvân* : [hzl.] Mustafa ERDOĞAN: Bursalı Rahmî Dîvânı (e-kitap): 2011, 456 s., Kültür Bakanlığı.
- ŞUNİ: *Dîvân* : [hzl.:] Halil İbrahim YAKAR: Gelibolulu Sun'î Dîvânı ve Tahlili: İstanbul 2002, XXVIII+616 s., İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,

Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalı, Doktora Tezi.

Ş. SÂMÎ: *Ḳāmūs-ı Türki: Der-i sa'âdet, 1317.*

TÂCİZÂDE CA'FER ÇELEBÎ: *Dîvân* : [hzl.] İsmail Erünsal: The Life And Works Of Tâcî-Zâde Ca'fer Çelebi, With A Critical Edition Of His Dîvân: İstanbul 1983, C.1 CXXXX+518, C.2 CXXXX+523 s. , İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları No:3103: Edebiyat Fakültesi Basımevi.

'UBEYDÎ: *Dîvân*: [hzl.] M. Şahabettin ÜNLÜ: Ubeydî Hayatı- Edebi Kişiliği ve Dîvânı'nın Tenkitli Metni: İstanbul 1991, 250 s. , Mimar Sinan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora tezi.

USULÎ: *Dîvân*: [hzl.] Mustafa İSEN: Usulî Hayatı, Sanatı ve Dîvânı: Erzurum 1988, Atatürk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Yayınları.

ZÂTÎ: *Dîvân*: TARLAN, Ali Nihat: *Zâtî Divanı* (Edisyon Kritik ve Transkripsiyon) Gazeller Kısmı: 1. C. İstanbul 1967, XXXII+496 s. , İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları No: 1216.

ZÂTÎ: *Dîvân*: TARLAN, Ali Nihat: *Zâtî Divanı* (Edisyon Kritik ve Transkripsiyon) Gazeller Kısmı: 2. C. İstanbul 1970, 507s. , İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları No: 1216.

ZÂTÎ: *Dîvân*: TARLAN, Ali Nihat: *Zâtî Divanı* (Edisyon Kritik ve Transkripsiyon) Gazeller Kısmı: 3. C. İstanbul 1987, 527s. , İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları No: 3369.